

VERSLAG

CRB 2022-0350

Technisch verslag van het secretariaat 2021

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Technisch verslag van het secretariaat 2021

**Brussel
09.02.2022**

Inhoudsopgave

1. De Belgische economie veerde sterker op dan werd verwacht in het vorige Technisch verslag, al zagen we de laatste maanden opnieuw een vertraging...	5
2. Er zijn dan ook een aantal tegenwinden...	8
3. Ondanks de tegenwinden blijven de groeivoorzichten momenteel gunstig.....	11
4. Maar de tegenwinden hebben een belangrijke impact op de inflatie.....	12
5. In de buurlanden kent het inflatieverloop een vergelijkbaar patroon, maar minder uitgesproken dan in België.....	16
6. Arbeidskrapte en hoge inflatie zorgen in Duitsland en Nederland naar verwachting pas in 2023 en 2024 voor een sterkere loongroei dan in de voorgaande jaren.....	22
7. Stijgende lonen in Frankrijk door inflatie in 2022 en door economisch herstel en tekorten op de arbeidsmarkt in 2023 en 2024	25
8. De uurloonkosten in de drie referentielanden zouden bijgevolg meer stijgen in 2023 en 2024 dan gemiddeld tijdens de periode 2019-2022.....	27
9. In België bestaan er verschillende mechanismen om de doorwerking van de inflatie naar de lonen te vertragen...	28
10.... maar in 2022 zal zowel een sterke inflatie als een sterke indexering plaatsvinden.....	29
11. De indexering zal in 2023 en in 2024 allicht dalen	30
12. Bovenop de indexering kunnen de loonakkoorden in België loonsverhogingen van max. 0,4% en een eenmalige coronapremie van max. 500 euro omvatten.....	31
13. Gelet op deze ontwikkelingen zou de loonkostenhandicap in 2022 1,2% bedragen	33
14. De inflatievoorzichten werden al sinds december 2021 herzien	37
15. De onzekerheid is groot	38

16. Bijlage 1: Bronnen en methoden	42
17. Bijlage 2: Wegwerking van de effecten van de taxshift 2016-2020.....	44
18. Bijlage 3: Wegwerking van de effecten van de omvorming van het CICE op de loonkostenontwikkeling in Frankrijk.....	46
19. Bijlage 4: Aanpassing van de reeks van de uurloonkosten in België 1996-2001 ingevolge de herziening van de nationale rekeningen wat de raming van zwartwerk betreft	49
20. Bijlage 5: Neutralisering van de loonakkoorden in de gezondheidszorg in de berekening van de loonkostenhandicap 2022.....	52

Lijst van grafieken

Grafiek 1-1: Ontwikkeling van het reële bbp sinds de pandemie in België en de buurlanden (bbp 2019Q4 = 100).....	6
Grafiek 1-2: Ontwikkeling reële toegevoegde waarde voor verschillende sectoren (bbp 2019Q4 = 100).....	7
Grafiek 1-3: Recente economische ontwikkeling	8
Grafiek 2-1: Evolutie van de Brent-olieprijs en de noteringen gebruikt in de tarifiering van aardgas	9
Grafiek 2-2: Vacaturegraad in België en in de eurozone (markteconomie (NACE B-N))	10
Grafiek 2-3: Vacaturegraad in België voor verschillende sectoren	11
Grafiek 3-1: Groeivoorzichten voor 2022, 2023 en 2024	12
Grafiek 4-1: Bijdrage van energie aan de inflatie	13
Grafiek 4-2: Inflatievoorzichten (jaarramingen)	14
Grafiek 4-3: Voorzichten onderliggende inflatie	15
Grafiek 5-1: Evolutie HICP-index in België en de buurlanden (januari 2020 = 100).....	16
Grafiek 5-2: Totale inflatie en haar productgroepen – veranderingspercentage tussen december 2020 en december 2021	17
Grafiek 5-3: Inflatie op basis van de HICP, jaarramingen voor België en de buurlanden.....	18
Grafiek 5-4: Energie-inflatie, jaarramingen voor België en de buurlanden	19
Grafiek 5-5: Kerninflatie, jaarramingen voor België en de buurlanden	20
Grafiek 5-6: Inflatievoorzichten voor de eurozone: OESO versus ECB	21
Grafiek 6-1: Contractloongroei in Duitsland.....	23
Grafiek 6-2: Stijging contractlonen in Nederland	24
Grafiek 7-1: Evolutie SMIC	26
Grafiek 14-1: Inflatievoorzichten voor 2022: voorzichten in december 2021, in januari 2022 en in februari 2022	38
Grafiek 15-1: Prijzen Nederlandse TTF Gas Futures op 2 februari 2022	39
Grafiek 19-1: Gecumuleerde uurloonkostenontwikkeling in de privésector (S1-S13) in België (1996=100)	50

Lijst van tabellen

Tabel 7-1: Evolutie SMIC.....	27
Tabel 8-1: Ontwikkeling van de gemiddelde uurloonkosten in de referentielidstaten van 2019 tot 2024 volgens de projecties van de centrale banken.....	28
Tabel 10-1: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2017-2022, cijfers NBB (december 2021).....	29
Tabel 10-2: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2017-2022, cijfers FPB (februari 2022).....	30
Tabel 11-1: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2023-2024, cijfers NBB december 2021	30
Tabel 11-2: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2023, cijfers FPB februari 2022	31
Tabel 12-1: Verdeling van de coronapremies voor de paritaire comités waar een bedrag op sectorniveau werd vastgesteld... 32	32
Tabel 13-1: Berekening van de loonkostenhandicap in 2022	34
Tabel 13-2: Herziening van de indexering.....	35
Tabel 13-3: Herziening van de groei van de gemiddelde uurloonkosten van de drie referentielidstaten tijdens de periode 2020-2022.....	35
Tabel 13-4: Elementen die hebben bijgedragen aan de loonkostenhandicap in 2022	36
Tabel 14-1: Vergelijking inflatievoorzichten NBB (december 2021) en inflatievoorzichten FPB (februari 2022)	37
Tabel 16-1: Verwachte ontwikkeling van de uurloonkosten, gemiddeld in de drie referentielidstaten, in de privésector in de periode 2020-2022	43
Tabel 17-1 : Wegwerking van de effecten van de taxshift uit de loonmassa D1 van de privésector in 2016 en in de jaren daarna	45
Tabel 17-2 : Vooruitzicht m.b.t. de loonkostenhandicap rekening houdend met de effecten van de taxshift voor de jaren 2016 tot 2019	45
Tabel 18-1 : CICE-uitgaven in de betekenis van de nationale boekhouding, bedragen in miljarden euro's	47
Tabel 18-2 : Jaarlijkse stijging van de uurloonkosten in de privésector in Frankrijk, niet en wel gecorrigeerd voor het CICE volgens de methode van het Technisch verslag 2019.....	47
Tabel 19-1 : Impact van de toepassing van constante ramingscoëfficiënten voor het zwartwerk voor de periode 1996-2002 op de uurloonkosten	51
Tabel 20-1 : Toegekende subsidies voor de financiering van de loonsverhogingen van de akkoorden in de gezondheidszorg in 2021 en 2022.....	52
Tabel 20-2 : Verwachte stijging van de uurloonkosten in de privésector in België voor en na correctie voor de loonsverhogingen uit de sociale akkoorden in de gezondheidszorg	53

Inleiding

De op 19 maart 2017 herziene wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen (hieronder 'de wet van 1996' genoemd) schrijft voor dat het secretariaat van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven tijdens de onpare jaren, d.w.z. aan het einde van het eerste jaar van de periode van het interprofessioneel akkoord (IPA), een tussentijds Technisch verslag publiceert. Dit Technisch verslag is het verslag van het jaar 2021. Om redenen van beschikbaarheid van statistieken wordt het echter in februari 2022 gepubliceerd.

In dit Technisch verslag verstrekken we een eerste raming van wat de loonkostenhandicap zal zijn aan het einde van de periode van het IPA, d.w.z. in 2022. Die handicap is het verschil tussen de ontwikkeling van de uurloonkosten (ULK's) in België en de gemiddelde ontwikkeling ervan in de drie referentielidstaten (Duitsland, Nederland, Frankrijk) in de privésector tussen 1996 en 2022, zoals wordt bepaald in de wet van 1996.

Krachtens de wet van 1996 wordt die handicap automatisch gecorrigeerd door ze af te trekken van de maximaal beschikbare marge van de volgende periode, d.w.z. 2023-2024.

De raming van de loonhandicap (punt 13) is gebaseerd enerzijds op de reeds gerealiseerde loonontwikkelingen in België en de referentielidstaten en anderzijds op de vooruitzichten hieromtrent (punten 6 tot 12). Voor dit laatste werd gebruik gemaakt van de loonvooruitzichten van de OESO en die van de centrale banken van België en de buurlanden, waarbij de vooruitzichten van de centrale banken als basis dienden¹. In de punten 1 tot 5 wordt dan ook dieper ingegaan op de macro-economische scenario's van de nationale banken die aan de basisvooruitzichten voor de lonen ten grondslag liggen.

Deze scenario's hebben als voordeel dat ze coherent zijn, aangezien de Europese centrale banken allemaal vertrekken van de Eurosystem-hypothesen. Een nadeel is dat de scenario's dateren van december 2021 en dat sindsdien nieuwe inflatievooruitzichten werden gepubliceerd die een stuk hoger liggen (zie punt 14). Bovendien is de context waarin de vooruitzichten gemaakt worden heel onzeker (zie punt 15). Forse aanpassingen in de komende maanden vallen dan ook niet uit te sluiten. De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven zal deze evoluties daarom van kortbij opvolgen.

1. De Belgische economie veerde sterker op dan werd verwacht in het vorige Technisch verslag, al zagen we de laatste maanden opnieuw een vertraging...

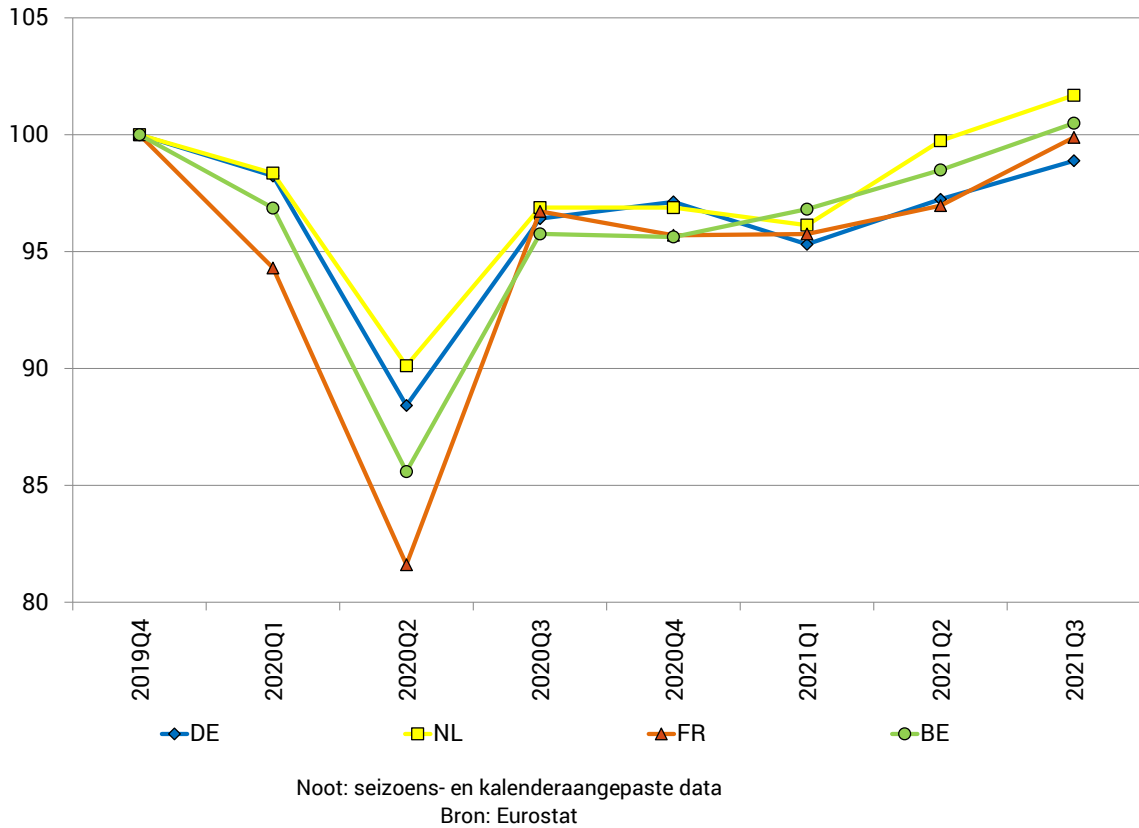
De Belgische economie is na de recessie van 2020 sneller en sterker hersteld dan initieel werd verwacht. Na een terugval met 5,7% in 2020 groeide het bbp in 2021 naar verwachting met 6,1%; dat is 2,6 pp hoger dan een jaar geleden werd geraamd.

Ook al is het bbp nog altijd lager dan wat het zou zijn geweest in het scenario dat de NBB voorzag vóór het uitbreken van de COVID-19-crisis, het sterke herstel zorgde er wel voor dat de economische activiteit in het derde kwartaal van 2021 opnieuw op het niveau zat van (en zelfs al iets hoger was) dan vóór de pandemie. In Duitsland en Frankrijk was dat nog niet het geval. Dit hangt in belangrijke

¹ Beide vooruitzichten werden gepubliceerd op hetzelfde moment en vertrekken van vergelijkbare macro-economische scenario's, maar verschillen toch licht door verschillen in modellen en *judgement*.

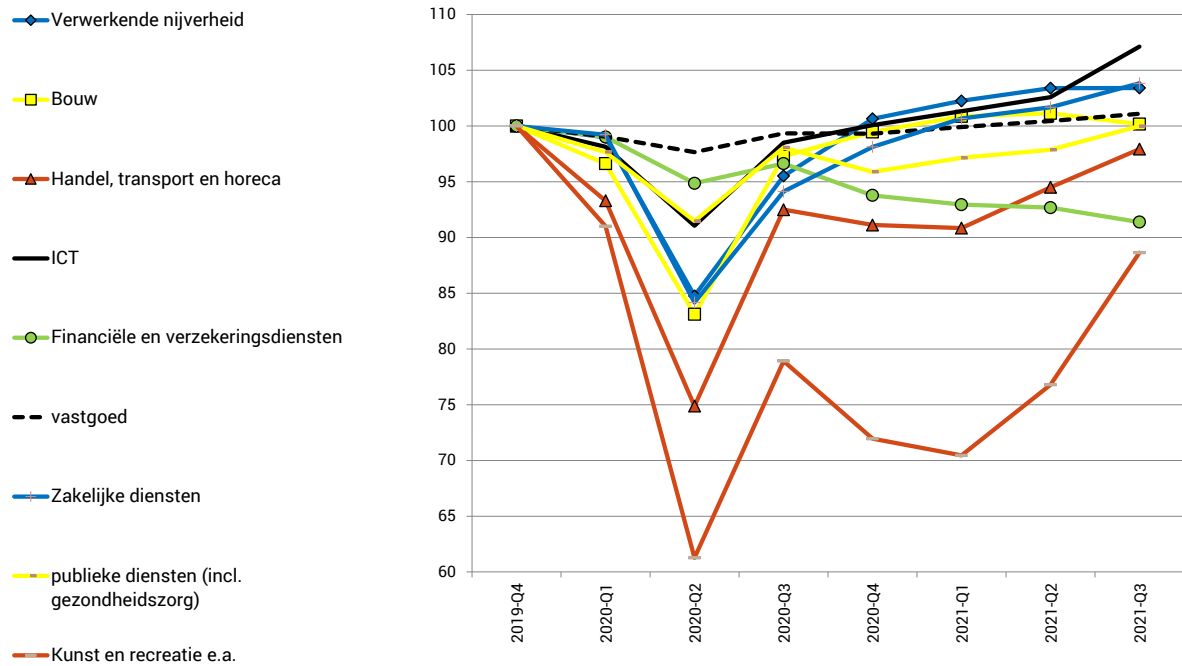
mate samen met de sectorstructuur in deze landen. Zo had Frankrijk meer last van de terugval in de toerismesector en Duitsland van de wereldwijde storingen in leveringsketens dan België en Nederland.

Grafiek 1-1: Ontwikkeling van het reële bbbp sinds de pandemie in België en de buurlanden (bbb 2019Q4 = 100)

Achter het positieve macrobeeld van de Belgische economie schuilen wel grote sectorale verschillen, zoals blijkt uit Grafiek 1-2. Bepaalde sectoren/bedrijven worden nog steeds zwaar geraakt door de aanhoudende pandemie en de maatregelen².

² De daling van de toegevoegde waarde van de financiële en verzekeringsdiensten die zich doorzet vanaf het vierde kwartaal van 2020 wordt verklaard door scherpe prijsstijgingen in de sector (groeiende bankkosten gelieerd aan administratieve handelingen). In lopende prijzen stijgt de toegevoegde waarde van de financiële sector over deze periode.

Grafiek 1-2: Ontwikkeling reële toegevoegde waarde voor verschillende sectoren (bbp 2019Q4 = 100)

Noot: seizoens- en kalenderaangepaste data

Verwerkende nijverheid: industrie zonder bouw;

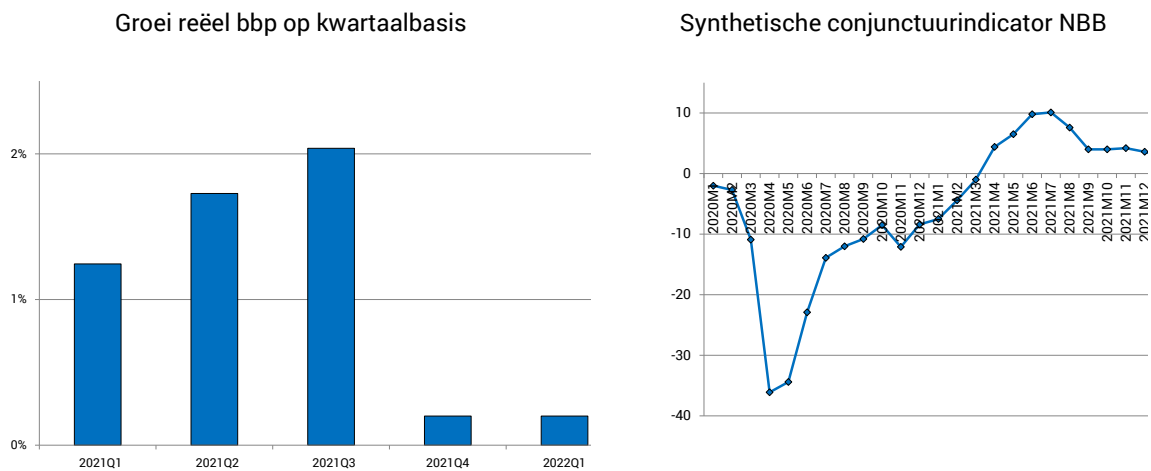
Zakelijke diensten: professionele wetenschappelijke en technische activiteiten; administratieve en ondersteunende dienstenactiviteiten;

Publieke diensten: publieke administratie, defensie, onderwijs, gezondheid en sociaal werk;

Kunst en recreatie: kunst, entertainment en recreatie; andere dienstenactiviteiten; activiteiten van huishoudens en extraterritoriale organisaties.

Bron: Eurostat

Bovendien zien we dat de recente heropleving van de pandemie en een aantal hieraan gelinkte tegenwinden (punt 2) de laatste maanden wel het herstel drukken. De groei van de reële toegevoegde waarde viel sterk terug in het laatste kwartaal van 2021. Volgens de flashraming van de NBB van 28 januari zou het bbp in volume in het vierde kwartaal van 2021 met 0,5% zijn toegenomen ten opzichte van het vorige kwartaal. De synthetische conjunctuurindicator van de NBB nam al eerder sterk af (tussen juli en september), maar de laatste 2 maanden daalde deze lichtjes verder.

Grafiek 1-3: Recente economische ontwikkeling

Noot: de cijfers voor de reële groei voor 2021Q4 en 2022Q2 zijn afkomstig van de Vooruitzichten van de Vooruitzichten van de NBB van december. De flashraming voor 2021Q4 bedraagt 0,5%.

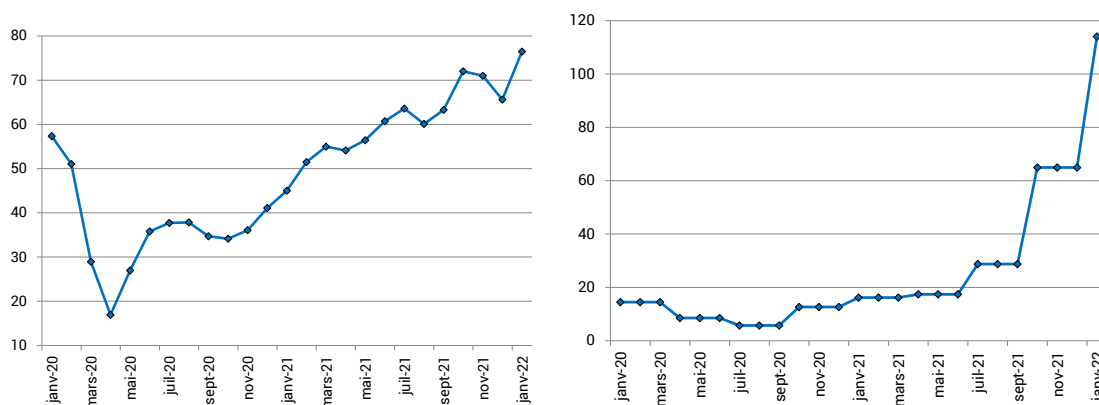
Bron: NBB - Vooruitzichten december en NBB - conjunctuurenquêtes

2. Er zijn dan ook een aantal tegenwinden...

Ten eerste is er de ontwikkeling van het virus zelf. Op het einde van 2021 zagen heel wat landen een heropleving van de COVID-19-pandemie. Dit zorgt voor extra onzekerheid, die weegt op het consumenten- en bedrijfsvertrouwen, maar leidt ook tot de uitval van personeel door ziekte en quarantaine. In heel wat landen, waaronder ook België, heeft deze heropleving van het virus bovendien geleid tot de invoering van nieuwe beperkende maatregelen die eveneens wegen op het herstel. In het algemeen dient wel opgemerkt dat de samenleving dankzij de hoge vaccinatiegraad en de versnelde booster campagnes beter is geworden in het omgaan met de pandemie en de resulterende beperkingen, wat de impact van de pandemie op de economie heeft gematigd.

Een tweede belangrijke tegenwind zijn de stringen in de aanvoerketens. Wereldwijd is de economische activiteit in korte tijd veel sterker toegenomen dan voorzien, waardoor op sommige markten de vraag het aanbod overschreed. Dit kwam bovenop de sterke verschuiving die plaatsvond van dienstenconsumptie naar goederenconsumptie - zeker tijdens de lockdowns - wat ook de wereldwijde globale aanbodketens overbelastte. Langs de aanbodzijde werd dit probleem verergerd door pandemiegerelateerde stringen in aanvoerketens en door logistieke problemen. Als resultaat zien we aanzienlijk toegenomen levertijden van bepaalde goederen, sterk stijgende transportprijzen en sterk toegenomen prijzen van bepaalde grondstoffen en producten. De Belgische afzetprijzen voor intermediaire goederen (voor binnen- en buitenlandse markten) stegen tussen december 2019 en december 2021 met 32%. Voor de industriegroep 'metallurgie en producten van metaal' stegen de afzetprijzen over deze periode zelfs met 44%.

Ook de sterk toegenomen energieprijzen zorgen sinds een aantal maanden voor een belangrijke tegenwind. De stijging van deze prijzen is voor een deel een inhaalbeweging. Mede door de COVID-19-crisis daalden de olieprijsen in de eerste helft van 2020 significant. Het daaropvolgende herstel bracht de olieprijsen in de lente van 2021 terug naar hun pre-crisisniveau; de lage vertrekbasis zorgde puur statistisch voor een sterke stijging van de prijzen. Maar na de lente stegen de olieprijsen verder en begonnen de elektriciteits- en vooral de gasprijzen sterk te stijgen.

Grafiek 2-1: Evolutie van de Brent-olieprijs en de noteringen gebruikt in de tarifiering van aardgas

Olieprijs (EUR per vat, januari 2020-januari 2022)

Noteringen gebruikt in de tarifiering van aardgas (TTF103, euro/MWh, januari 2020-januari 2022)

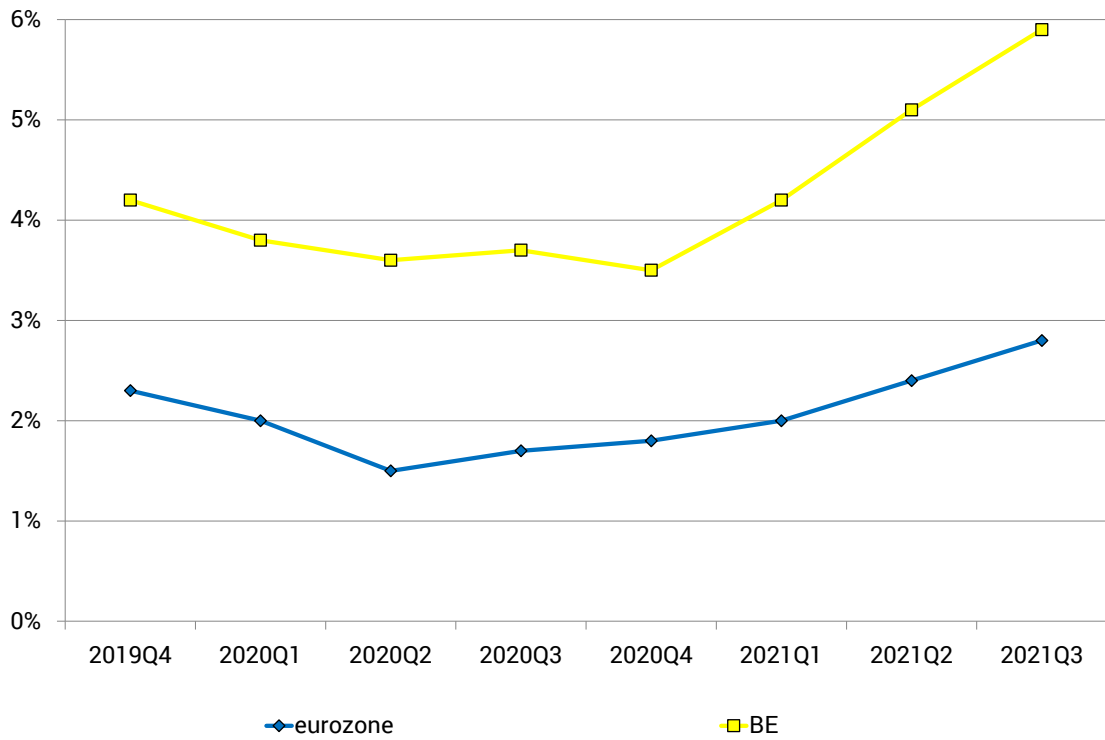
Noot: olieprijs is Europe Brent Spot Price FOB.

Bron: Brent spot price - eia.gov (omgezet in EUR op basis van EUR/USD-koers Eurostat) en gasnoteringen - CREG

De stijging van de gasprijzen vanaf het 2^e kwartaal van 2021 wordt voornamelijk verklaard door de toename van de economische activiteit in China, de stijging van de CO₂-prijs die de vraag naar aardgas voor het opwekken van elektriciteit vergroot, opslagniveaus onder de seizoensnormen en een vermindering van het aanbod van aardgas via de aardgaspijplijn (hoofdzakelijk vanuit Rusland, maar ook in mindere mate vanuit Noorwegen). De structurele prijsstijgingen van elektriciteit vanaf het tweede kwartaal 2021 worden dan weer voornamelijk verklaard door de prijsstijgingen van aardgas en steenkool en, in mindere mate, door de stijging van de prijs per ton CO₂. De prijs van CO₂ blijft echter stijgen en zal een structurele factor blijven van de stijging van de elektriciteitsprijzen op middellange termijn (CREG, 2021a).

Een laatste belangrijke factor die weegt op de economische ontwikkeling zijn de tekorten op de arbeidsmarkt. Vóór de COVID-19-crisis kampte België (zeker in bepaalde sectoren) al met een tekort aan geschikt personeel. In 2020 liep dat tekort iets terug als gevolg van de pandemie, maar ondertussen is de situatie op de arbeidsmarkt alweer zeer krap geworden, zoals blijkt uit het recordpeil van de vacatureratio, die ook hoger is dan gemiddeld in de eurozone (Grafiek 2-2). Het percentage ondernemingen dat in de driemaandelijke enquête van de NBB aangeeft onvoldoende geschoolde arbeidskrachten te vinden, steeg dan ook van 15% in januari 2020 tot 25% in januari 2022, wat een negatieve impact uitoefent op het potentieel om het aanbod uit te breiden.

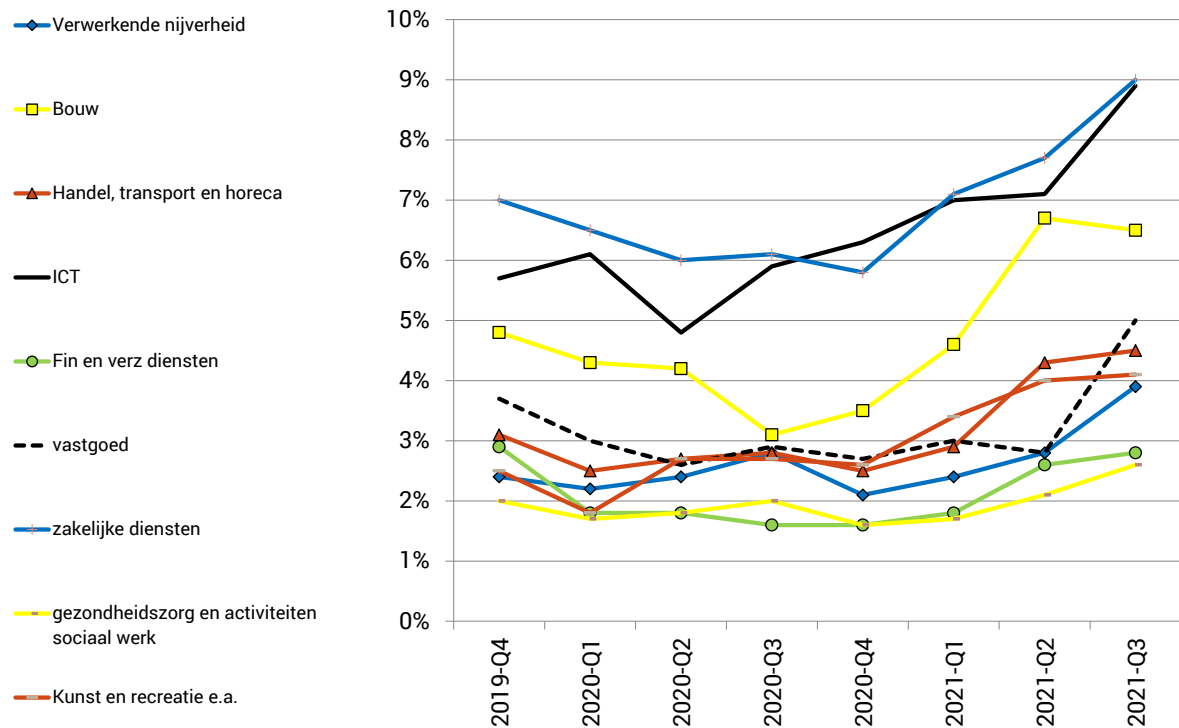
De stijgende tendens van de vacatureratio is terug te vinden in de meeste sectoren, maar zoals Grafiek 2-3 toont, zijn er wel grote verschillen in niveaus tussen de sectoren.

Grafiek 2-2: Vacaturegraad in België en in de eurozone (marktsectoren (NACE B-N))

Noot: seizoensaangepaste data; de vacatureratio geeft de verhouding weer tussen het aantal vacatures en het aantal jobs (ingevuld of openstaand).

Bron: Eurostat

Grafiek 2-3: Vacaturegraad in België voor verschillende sectoren

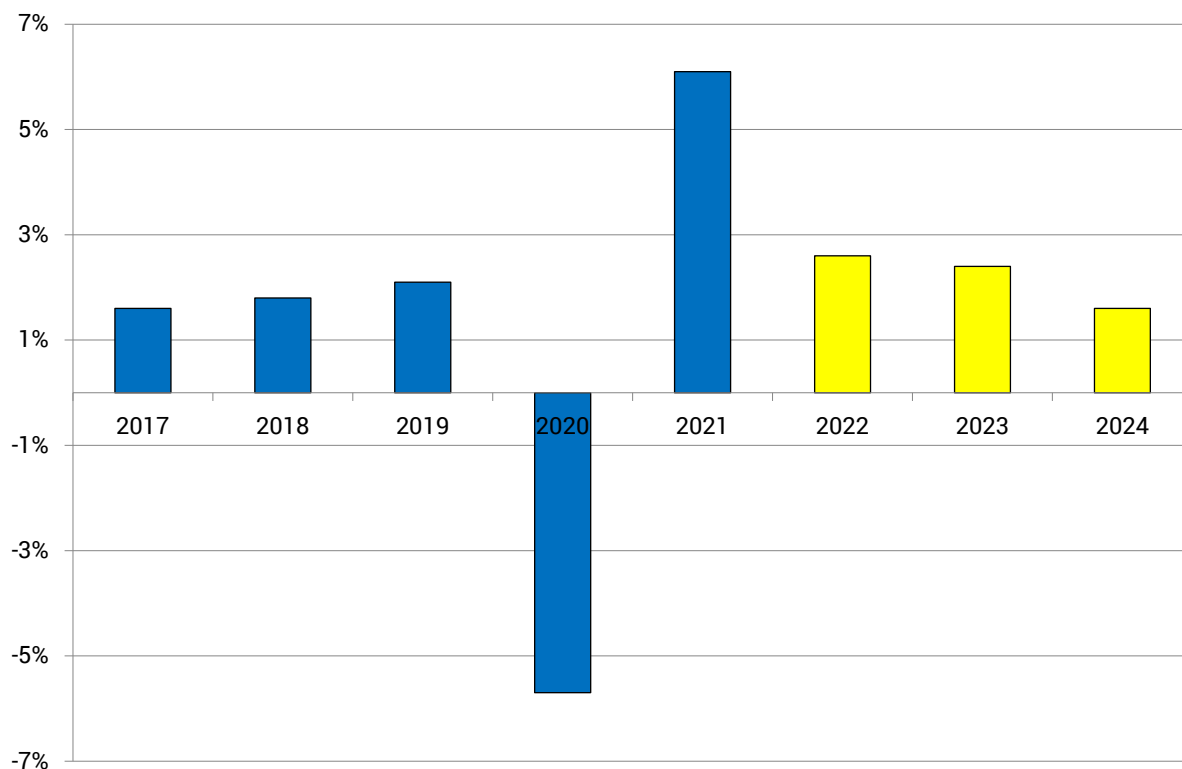

Bron: Eurostat

3. Ondanks de tegenwinden blijven de groeivoorzichten momenteel gunstig

Zoals reeds werd aangegeven in punt 1, hadden/hebben de tegenwinden eind 2021/begin 2022 een negatieve impact op het economisch herstel. Het is dan ook belangrijk dat de problemen langs de aanbodzijde worden opgelost zodat het relancebeleid effectief een positieve impact kan hebben op de groei en het herstel zich kan doorzetten.

Volgens de vooruitzichten die de NBB publiceerde in december 2021 zou de groei pas vanaf de lente van 2022 weer wat aantrekken naarmate de aanbodbeperkingen afnemen en de gezondheidssituatie weer verbetert. Maar globaal genomen blijven de groeivoorzichten voor 2022 en latere jaren gunstig.

Grafiek 3-1: Groeivoorzichten voor 2022, 2023 en 2024

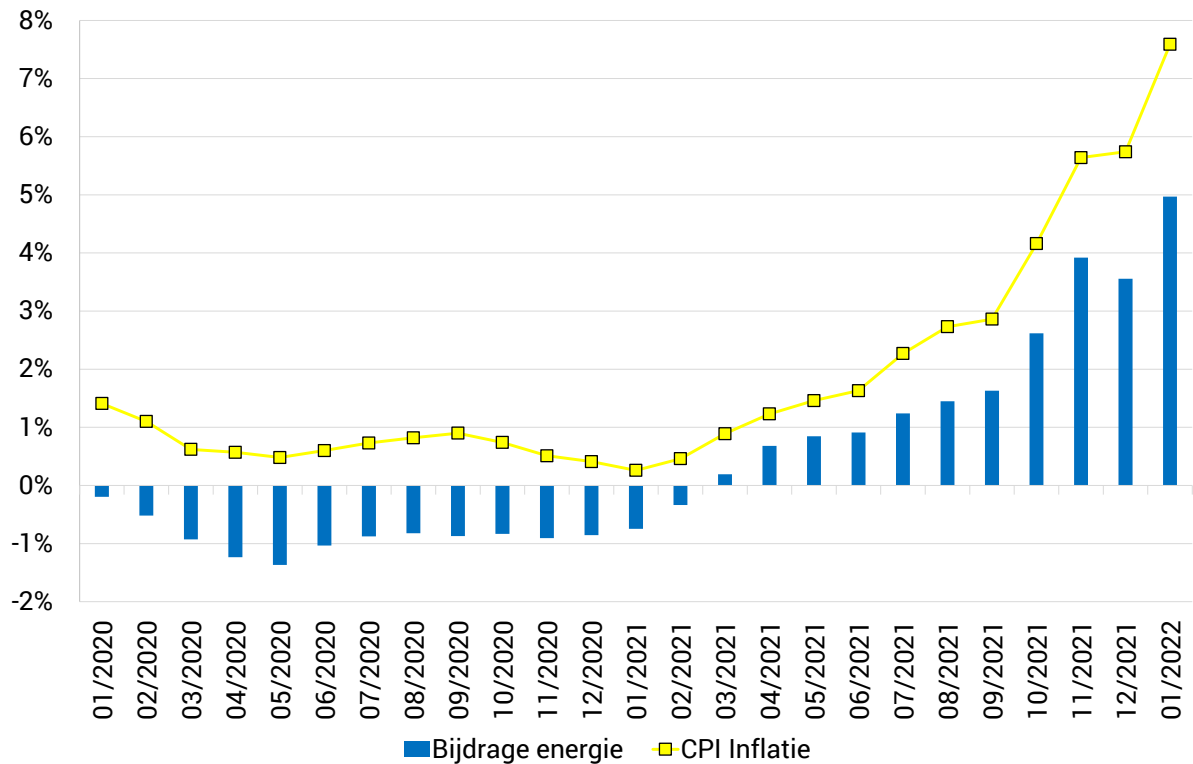
Bron: NBB (vooruitzichten december 2021)

4. Maar de tegenwinden hebben een belangrijke impact op de inflatie

De inflatie is het afgelopen jaar en zeker de afgelopen maanden sterk gestegen, niet alleen in België, maar wereldwijd. Het krachtige economische herstel deed de vraag naar goederen en diensten sterk stijgen. Gecombineerd met beperkingen langs de aanbodzijde (cf. de tegenwinden) leidde dit tot sterke prijsstijgingen.

De onderstaande grafiek toont dat energie een heel sterke bijdrage leverde aan de inflatie-opstoot die we de voorbije maanden zagen: in januari 2022 leverde deze productcategorie een bijdrage van 4,97 procentpunten aan de totale inflatie van 7,59%.

Grafiek 4-1: Bijdrage van energie aan de inflatie

Noot: de inflatie meet de groeivoet (%) van de CPI t.o.v. dezelfde maand van het jaar voordien.

Bron: Statbel

Volgens de vooruitzichten van de NBB (december 2021) zou de inflatie verder stijgen tot februari 2022 en daarna geleidelijk aan dalen. Op jaarbasis zou de inflatie volgens de NBB in 2022 nog hoger zijn dan in 2021, maar daarna opnieuw dalen (zie paneel A van Grafiek 4-2).

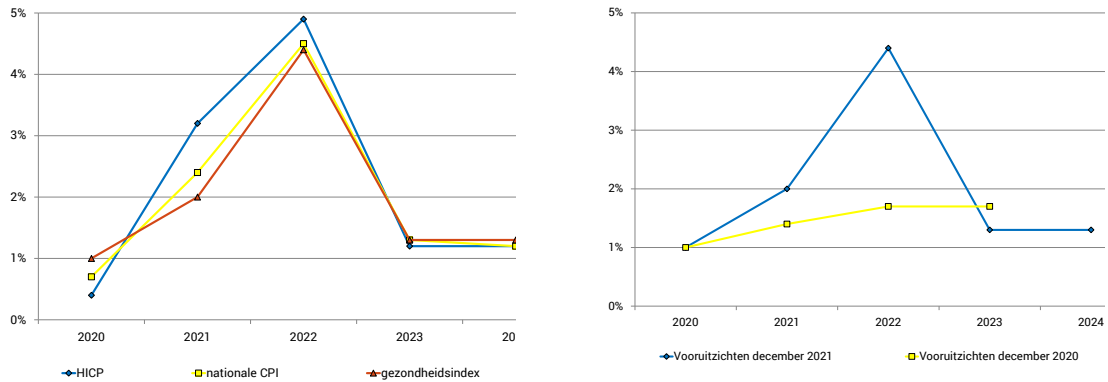
Zowel in 2021 als in 2022 is de door de NBB voorziene inflatie een stuk hoger dan werd verwacht tijdens de opstelling van het vorige Technisch Verslag (zie paneel B van Grafiek 4-2).

Grafiek 4-2: Inflatievooruitzichten (jaarramingen)

Inflatievooruitzichten volgens verschillende concepten

volgens verschillende concepten

Evolutie gezondheidsindex: vooruitzichten december 2020 versus vooruitzichten december 2021

Noot : Het verschil tussen de geharmoniseerde consumptieprijsindex (HICP) en de nationale consumptieprijsindex (CPI) wordt uitgelegd in voetnoot 4.

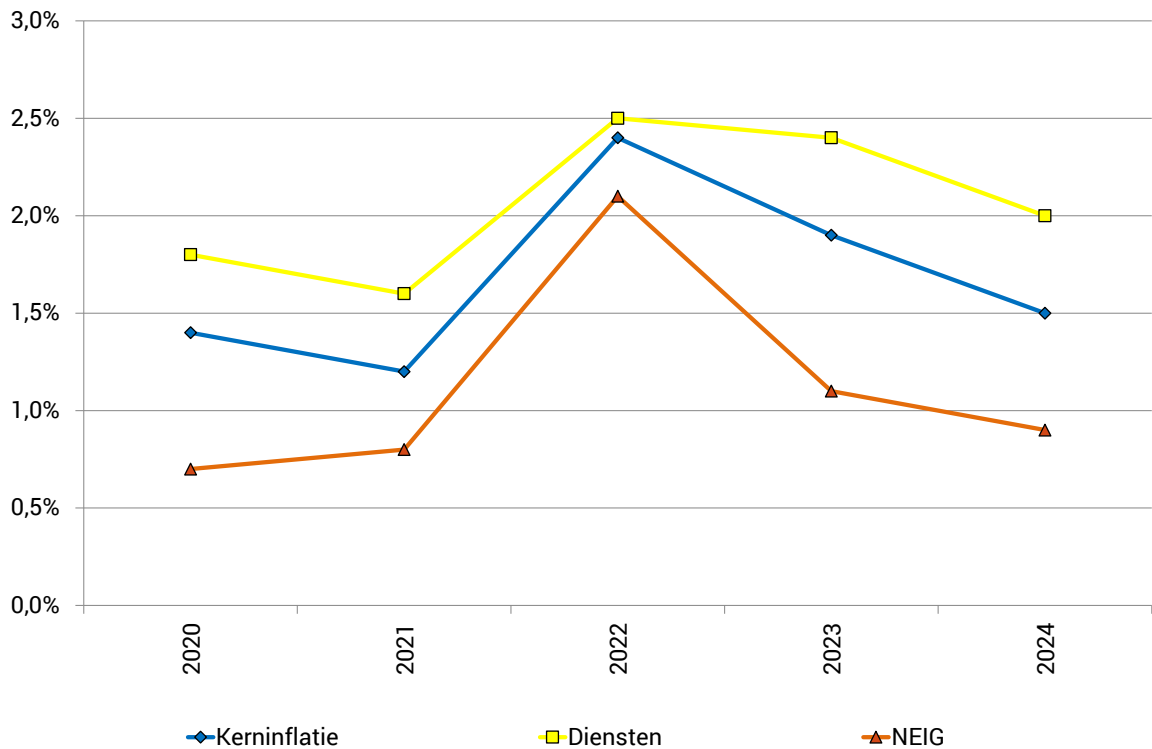
Bron: NBB (vooruitzichten december 2020 en december 2021)

Een belangrijke veronderstelling achter het scenario van de NBB is dat de energieprijzen op de internationale markten verder zouden stijgen tot april 2022, waarna ze zouden terugvallen en gradueel verder zouden dalen tot op het einde van de projectieperiode. Onder deze veronderstelling zou de energie-inflatie in 2022 hoog blijven, maar in 2023 en 2024 negatief worden.

Dat de energieprijzen niet meer zullen blijven stijgen met dezelfde hoge percentages die we de voorbije maanden zagen, is geen onlogische veronderstelling. De enorme prijsstijgingen die we nu zien tegenover 2020 zijn immers in belangrijke mate toe te schrijven aan het feit dat de energieprijzen in 2020 heel laag waren na de sterke daling ervan, mede door de COVID-19-crisis. Dit basiseffect zal geleidelijk aan uitdoven. Maar wanneer de afkoeling zich precies zal voordoen en in welke mate is heel onzeker (cf. infra).

Ook voor de kerninflatie – die geen rekening houdt met de meer volatiele componenten, met name de prijsevolutie van de energieproducten en van onbewerkte levensmiddelen – voorziet de NBB nog een sterke stijging in 2022. Vooral voor de niet-energetische industriële goederen (NEIG) zouden de hogere kosten voor energie en andere inputs (als gevolg van de storingen in de aanvoerketen) zich nog een zekere tijd (ten minste gedeeltelijk) blijven vertalen in prijsstijgingen. Voor de diensten zorgden *re-openingeffecten* al voor een sterke toename van de prijzen (veel dienstenbedrijven verhoogden na de lockdown hun prijzen). Maar ook de toegenomen kosten als gevolg van de indexeringen die (ten dele) doorgerekend worden in de prijzen, zouden in 2022 en in mindere mate in 2023 in het bijzonder voor de diensteninflatie een rol spelen.

Grafiek 4-3: Vooruitzichten onderliggende inflatie

Noot: kerninflatie gemeten door de HICP, exclusief voedsel en energie
Bron: NBB (vooruitzichten december 2021)

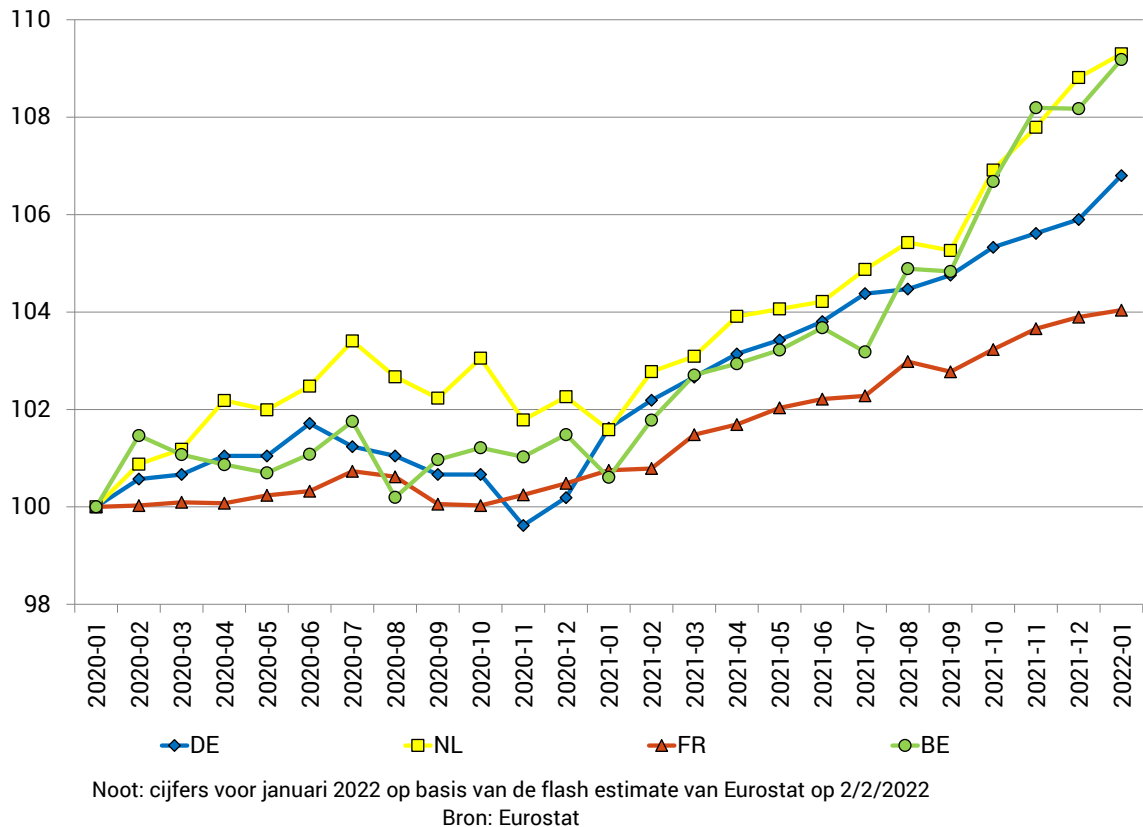
Globaal genomen verwacht de NBB dat de onderliggende inflatie zal stijgen tot 2,4% in 2022 en daarna zal terugkeren naar haar langetermijngemiddelde van ongeveer 1,5% in 2024. Er wordt dan ook geen langdurige loon-prijsspiraal verwacht³. Dit heeft te maken met de hypothese dat de externe kostendruk in de loop van 2022 zal matigen (door de veronderstelde geleidelijke normalisatie van de aanvoerketens en de marktverwachting van dalende energieprijzen), maar ook met de hypothese dat de hogere inputkosten (waaronder de loonkostengroei) in belangrijke mate worden gecompenseerd door dalende winstmarges van ondernemingen.

³ Als door de stijging van de gezondheidsindex de lonen stijgen, kunnen bedrijven dat op hun beurt doorrekenen in de consumptieprijzen; als die dan weer uitmonden in nieuwe loonindexeringen, zitten we gevangen in een loon-prijsspiraal.

5. In de buurlanden kent het inflatieverloop een vergelijkbaar patroon, maar minder uitgesproken dan in België

Een internationale vergelijking van de inflatie gebeurt op basis van de HICP. Merk op dat de HICP hoger is dan de nationale consumptieprijsindex (zie Grafiek 5-1)⁴.

Grafiek 5-1: Evolutie HICP-index in België en de buurlanden (januari 2020 = 100)

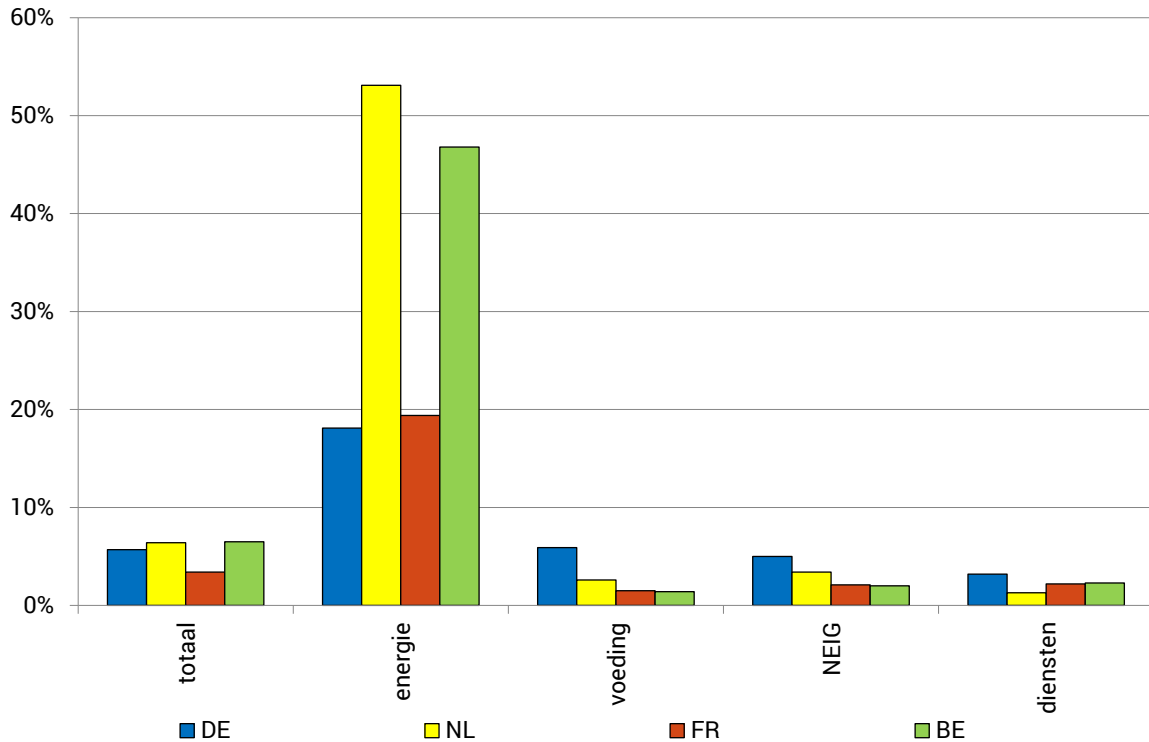

Na een heel zwakke stijging van de prijzen in 2020 (en in sommige periodes zelfs een daling) zien we in alle landen een versnelling van de inflatie in 2021. In Duitsland zien we een sterke toename van de HICP in het begin van 2021. Dit is het gevolg van het einde van de tijdelijke btw-verlaging (die werd ingevoerd van 1 juli tot eind december 2020). Maar in de tweede helft van 2021 is de inflatie in België en Nederland duidelijk hoger dan in de buurlanden.

⁴ Twee belangrijke verschilpunten tussen de nationale consumptieprijsindex (CPI) en de geharmoniseerde consumptieprijsindex (HICP) zijn de volgende. Een eerste betreft de weging van de productcategorieën in de index. De weging van het pakket aan goederen en diensten in de HICP is hoofdzakelijk gebaseerd op de nationale rekeningen. Op de lagere gedetailleerde niveaus wordt gebruik gemaakt van het huishoudbudgetonderzoek. De CPI daarentegen gebruikt hoofdzakelijk het huishoudbudgetonderzoek op alle niveaus. Een tweede belangrijk verschilpunt heeft betrekking op huisbrandolie. In de berekening van de HICP wordt de huidige prijs gebruikt, terwijl in de berekening van de CPI een gewogen 12-maandelijks gemiddelde wordt gehanteerd.

Grafiek 5-2 toont dat de sterke toename van de prijzen van energieproducten die we al zagen voor België zich voordoet in alle landen, maar Nederland en België spannen op dit vlak de kroon.

Grafiek 5-2: Totale inflatie en haar productgroepen – veranderingspercentage tussen december 2020 en december 2021

Bron: Eurostat

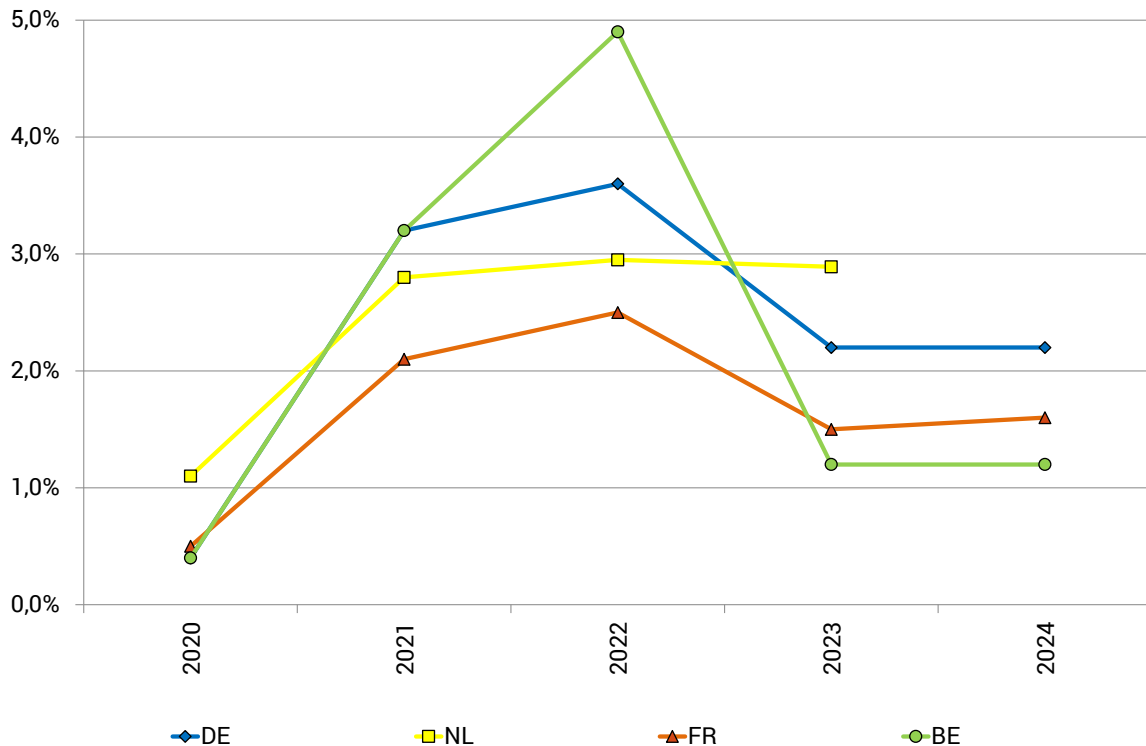
Een aantal verklaringen voor de sterke impact van de groothandelsprijzen op de retailprijzen voor energie in België

- de basis van de indexen: in België is er, net zoals in Nederland, een sterke link tussen de evoluties op de groothandelsmarkten en de prijzen voor de retailmarkt; de prijzen van producten op de Belgische electriciteits- en aardgasmarkten voor gezinnen (en kmo's) zijn volledig gelinkt aan de noteringen op de groothandelsmarkten, waardoor de fluctuaties op de voormelde markten een snelle impact hebben op de prijs voor de consument via de indexeringsparameter.
- vaste of variabele producten: een groot aandeel vaste contracten heeft een matigende invloed op het prijsverloop van elektriciteit en aardgas. België kent echter een groter aandeel variabele contracten en de prijzen onder contracten met variabele prijzen worden ook relatief snel aangepast (nl. trimestrieel of maandelijks t.o.v. zesmaandelijks in Nederland). Er dient opgemerkt dat ondertussen heel wat leveranciers zelfs geen contracten met een vaste prijs meer aanbieden of dat enkel nog doen tegen hoge prijzen.
- de mate van liberalisering van de markt: de relatief lage energie-inflatie in Frankrijk wordt verklaard doordat ongeveer 70% van de huishoudens voor elektriciteit het geregulariseerde tarief (Tarif Bleu) van EDF geniet. De prijs hiervan verandert meestal maar 1 keer per jaar en wordt bepaald en gecontroleerd door de 'Commission de régulation de l'énergie' (CRE). Frankrijk heeft bovendien tijdelijk bepaalde energieprijzen bevroren.

- het aandeel van de energiecomponent in de totale factuur: voor aardgas is het aandeel van de energiecomponent in de totaalfactuur hoog in België. Er is ook een klein aandeel vaste belastingen (die niet meebewegen met de energieprijzen) in de elektriciteits- en aardgasprijs en er zijn lagere accijnzen op huisbrandolie in België.

Een vergelijking van de ramingen die de nationale banken van de verschillende landen in december maakten, toont dat de verwachte inflatie voor 2022 in België hoger is dan in de buurlanden, terwijl ze in 2023 en 2024 lager is.

Grafiek 5-3: Inflatie op basis van de HICP, jaarramingen voor België en de buurlanden

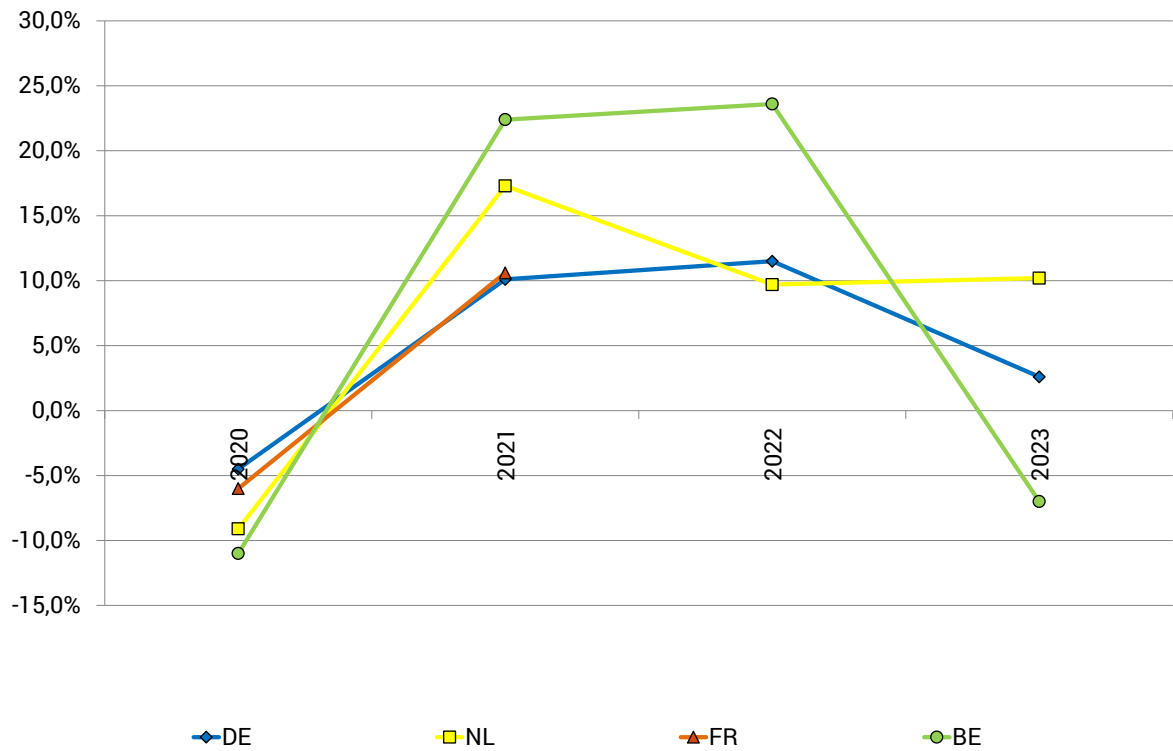

Bron: gerealiseerde cijfers: Eurostat; vooruitzichten: nationale banken van verschillende landen

Dit weerspiegelt in belangrijke mate de verschillen in verwachting omtrent de energie-inflatie; de sterke link tussen de noteringen op de groothandelsmarkten en de retailprijzen voor gas en elektriciteit in België evenals de lage accijnzen op huisbrandolie zorgen niet alleen voor een snellere stijging van de energie-inflatie bij stijgende prijzen, maar ook voor een snellere daling bij dalende prijzen (zie Grafiek 5-4).

De verwachtingen voor de onderliggende inflatie voor België en de buurlanden liggen dicht bij elkaar (zie Grafiek 5-5).

Grafiek 5-4: Energie-inflatie, jaarramingen voor België en de buurlanden

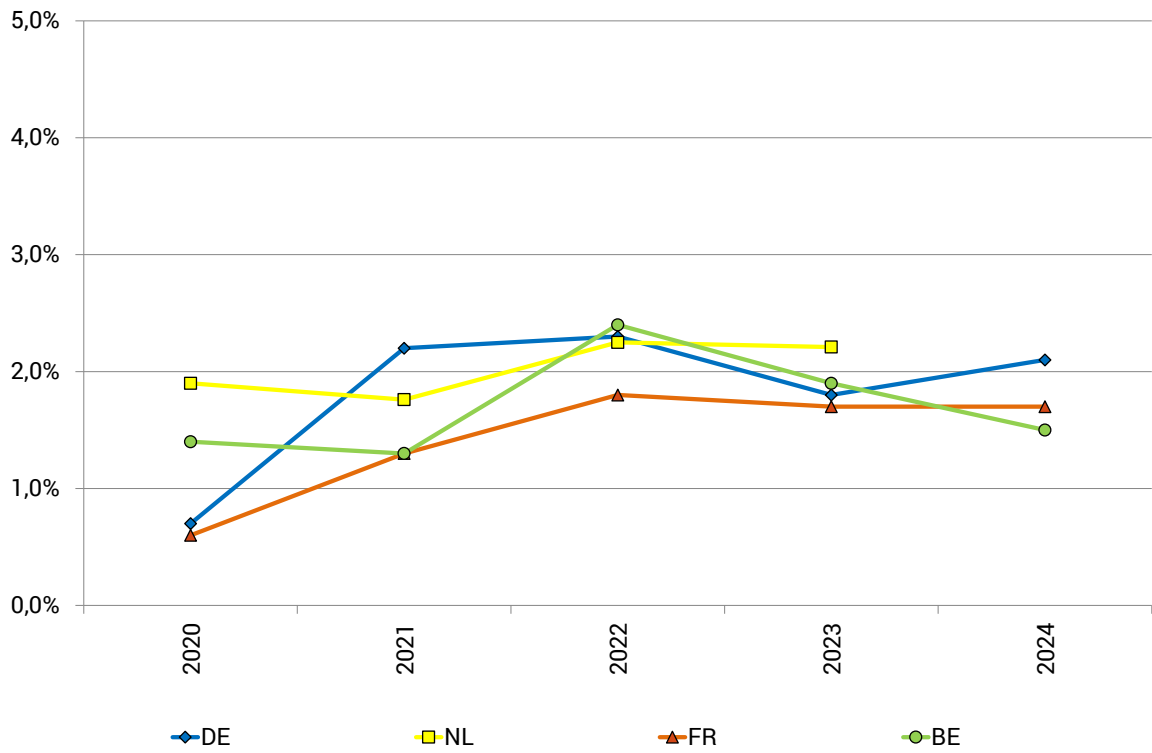

Noot : Frankrijk publiceert geen vooruitzichten voor de energie-inflatie, maar nam een aantal maatregelen waardoor de bijdrage van de energie-inflatie relatief beperkt blijft. Zo werd de gereguleerde gasprijs bevroren voor het ganse jaar 2022. Daarnaast wordt de gereguleerde prijs voor elektriciteit in februari slechts met 4% verhoogd (vergeleken met 35% in de afwezigheid van de maatregel).

In Nederland wordt in 2022 tijdelijk een extra belastingkorting toegekend op de energierekening en daarbovenop een verlaging van het belastingtarief op elektriciteit in 2022.

Bron: gerealiseerde cijfers: Eurostat; vooruitzichten: nationale banken van verschillende landen

Grafiek 5-5: Kerninflatie, jaarramingen voor België en de buurlanden

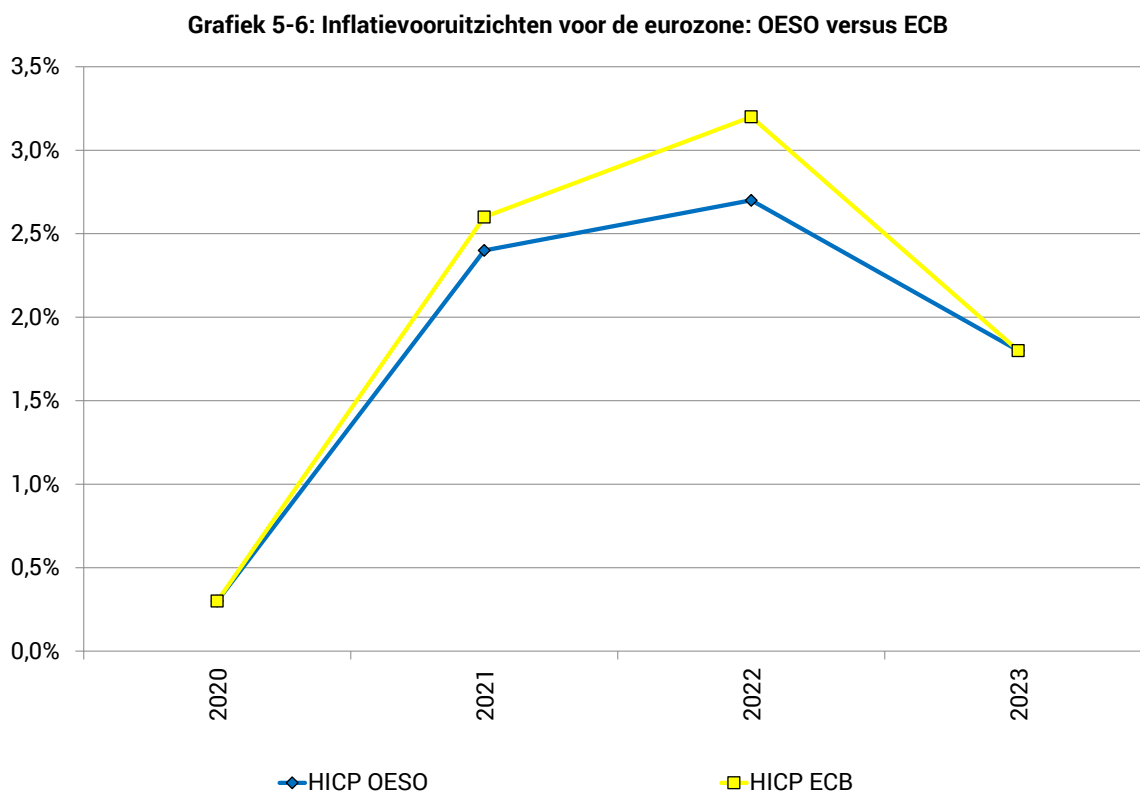

Noot: kerninflatie is de HICP zonder voedsel of energie.

Bron: gerealiseerde cijfers: Eurostat; vooruitzichten: nationale banken van verschillende landen

Vergelijking projecties ECB met projecties OESO

De bovenstaande analyse van de inflatie gebeurde op basis van de projecties van de centrale banken van de verschillende landen, die hiervoor vertrokken van de Eurosystem-veronderstellingen van de ECB. De OESO publiceerde haar vooruitzichten in dezelfde periode als de ECB, maar bekommt voor de eurozone een lichtjes lagere inflatie in 2021 en zeker in 2022.

Bron: ECB en OESO

Het verschil kan te maken hebben met de timing waarmee verwacht wordt dat de storingen in de aanvoerketen en de tekorten zullen verdwijnen. De ECB verwacht immers dat de prijzen van non-energy commodities in 2022 nog gematigd verder zullen stijgen, terwijl de OESO ervan uitgaat dat de prijzen van de non-oil commodities gedurende de ganse projectieperiode op het niveau van oktober 2021 blijven. De projecties worden echter ook in belangrijke mate bepaald door de gebruikte voorspellingsmodellen (bv. welke variabelen zitten erin, hoe werd hun impact gemodelleerd...) en eventueel ook door de *judgement* die de instellingen er zelf aan toevoegen. Een grondige vergelijking van de modellen is nodig om de verschillen precies te kunnen duiden.

6. Arbeidskrapte en hoge inflatie zorgen in Duitsland en Nederland naar verwachting pas in 2023 en 2024 voor een sterkere loongroei dan in de voorgaande jaren

In Duitsland en Nederland werden in de loonakkoorden die tot dusver voor de jaren 2021 en 2022 zijn gesloten, nog geen rekening gehouden met de hoge inflatie en het economisch herstel. In Duitsland zal dit in 2022 de loonakkoorden nog niet beïnvloeden. In Nederland verwacht men dat de hoge inflatie door de energieprijzen de lonen niet zal verhogen, maar het economische herstel en de arbeidskrapte zullen de onderhandelde lonen langzaam omhoogduwen.

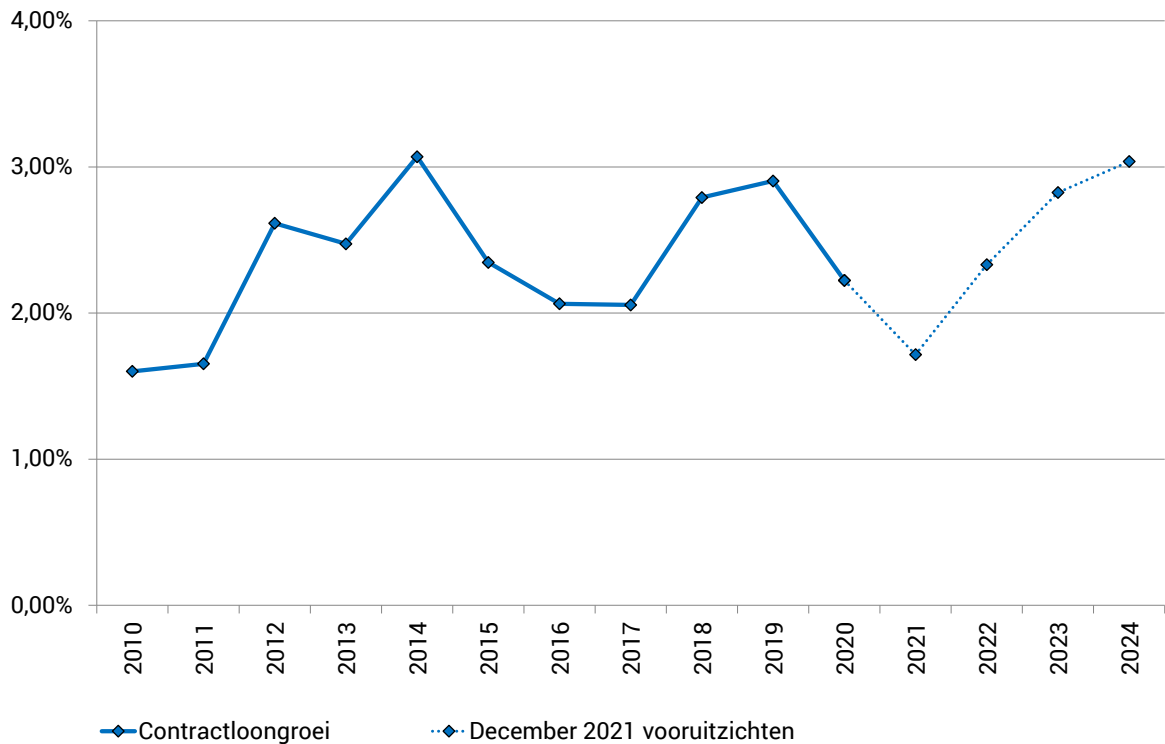
In Duitsland zullen de inflatie en het economisch herstel een zeer beperkte invloed hebben op de lonen in 2022. Volgens de vooruitzichten van de Bundesbank (2021) zal de stijging van de werkgelegenheid die zich in 2021 heeft voorgedaan op het einde van 2021 en in het begin van 2022 tijdelijk worden onderbroken. Vanaf het tweede kwartaal daalt de werkloosheid verder, zodat deze zich op het einde van 2022 weer op het pre-crisisniveau zal bevinden. Vervolgens zal de werkloosheid verder afnemen doorheen 2023 en 2024. Dat is deels het gevolg van demografische ontwikkelingen – grote pensioneringsgolf – die voor een daling van het arbeidsaanbod zorgen. De tekorten op de arbeidsmarkt zullen voor een sterke stijging van de onderhandelde lonen zorgen. Daarnaast zal de inflatie ook een opwaartse druk uitoefenen op de loonakkoorden.

Wanneer dit effect zal hebben op de lonen, hangt af van wanneer de toekomstige collectieve loononderhandelingen zullen plaatsvinden. In Duitsland kunnen loonakkoorden pas heronderhandeld worden na afloop van het oude akkoord. Hierdoor weten we wanneer toekomstige loononderhandelingen zullen plaatsvinden en wanneer economische veranderingen effect zullen hebben op de collectieve loonakkoorden. Na relatief lage loonakkoorden in de eerste helft van 2021 als gevolg van de pandemie, stegen deze in de tweede helft van het jaar. In de eerste helft van 2022 zullen maar weinig loononderhandelingen plaatsvinden. Pas in het najaar van 2022 zal het aantal collectieve loononderhandelingen beginnen te stijgen. Vervolgens zullen doorheen de jaren 2023 en 2024 in veel Duitse sectoren loononderhandelingen plaatsvinden. Hierdoor zullen de hoge inflatie en het economisch herstel in 2022 nog niet voor een opwaartse druk op de lonen kunnen zorgen. Maar in 2023 en 2024 zal de opwaartse druk van de arbeidsmarkttekorten en van de inflatie op de loonakkoorden de lonen over deze periode geleidelijk aan wel laten stijgen (Bundesbank, 2021).

Op 1 juli 2022 wordt het minimumloon in Duitsland verhoogd van € 9,82 per uur tot € 10,45 per uur, d.i. een stijging van 6,4% (deze verhoging is in de projecties van de Bundesbank mee in rekening genomen). Deze minimumloonsverhoging in juli 2022 heeft vermoedelijk de contractlonen nu al beïnvloed en zal naar verwachting weinig bijkomende effecten hebben op de contractlonen in 2022, aangezien de verhoging werd aangekondigd in juli 2020 en goedgekeurd in oktober 2020. Hierdoor hebben de sociale partners de verhoging al in rekening kunnen brengen in hun loonakkoorden en hebben bedrijven de tijd gehad om hun loonschalen gradueel te verhogen (Projektgruppe Gemeinschaftsdiagnose, 2021). Daarnaast heeft de nieuwe Duitse regering aangekondigd in oktober 2022 een verdere verhoging tot € 12 per uur te willen doorvoeren (deze verhoging is in de projecties van de Bundesbank nog niet in rekening genomen). Dit zal waarschijnlijk voor een directe loonsverhoging voor meer dan 7 miljoen werknemers zorgen⁵. Daarnaast verwacht men dat er een spillovereffect zal zijn op de rest van de lonen (Dullien et al., 2022).

⁵ 7 Miljoen werknemers komen overeen met 15,59% van alle loontrekkenden in Duitsland (Destatis, 2022).

Grafiek 6-1: Contractloongroei in Duitsland

Noot: a) contractloongroei per uur; b) dit is een basisscenario; de mogelijke impact van een verhoging van het algemene minimumloon tot €12 door de federale Duitse overheid is niet in rekening gebracht.

Bron: Deutsche Bundesbank, 2021 to 2024 Bundesbank projection from December 2021

Nederland kent momenteel ook een hoge inflatie, die deels wordt aangedreven door de hoge energieprijzen. Maar een analyse van De Nederlandsche Bank (2021) toont dat een hoge inflatie die vooral is aangedreven door energieprijzen normaal gezien een minder sterk effect heeft op de lonen. Alleen wanneer energieprijzen permanent hoog blijven, zal dit wel de loonakkoorden omhoogduwen.

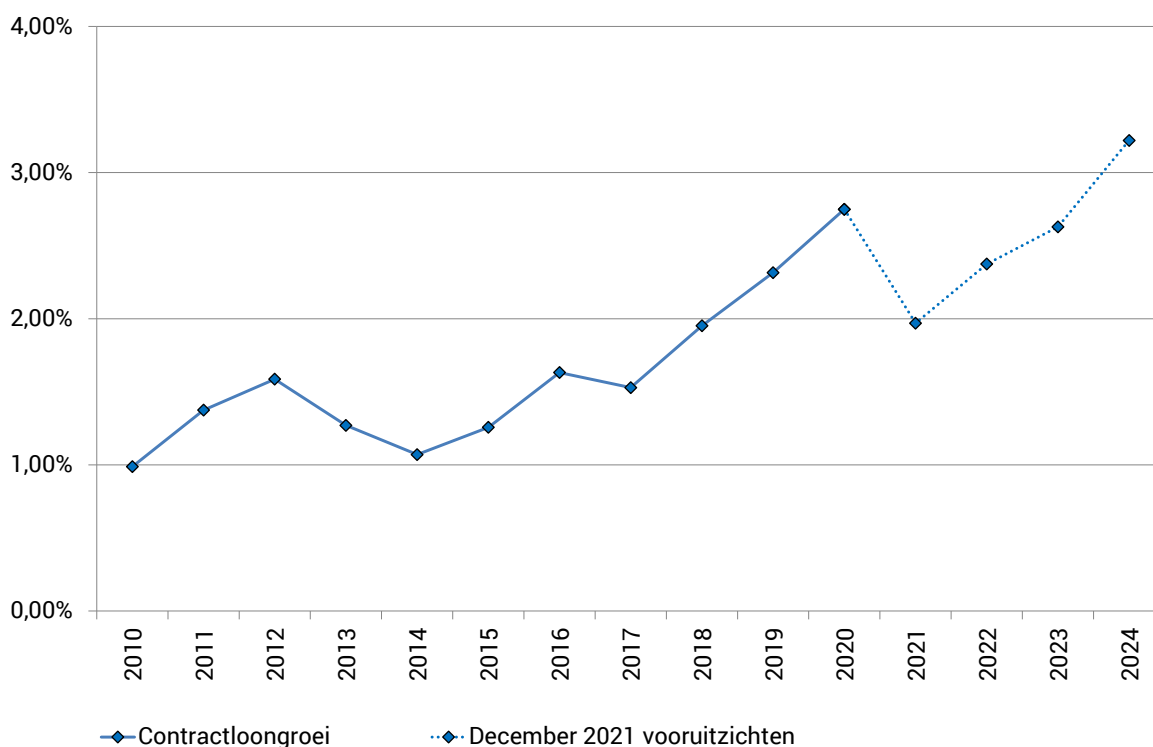
Een positieve output gap veroorzaakt daarentegen wel een sterkere doorwerking van de inflatie op de lonen. In 2021 was de output gap in Nederland positief en lag hij ruim boven de 2%. De Nederlandsche Bank (2021) verwacht dat dit bij oplopende inflatie ook de volgende jaren het geval zal zijn.

Nederland kende doorheen 2021 een snel en krachtig herstel. De werkgelegenheid herstelde zich in de zomer tot het niveau van voor de crisis. Daarmee kwamen ook de arbeidskrapteproblemen, die er voor de pandemie ook al waren, weer aan de oppervlakte. De Nederlandsche Bank (2021) verwacht dat de werkloosheid in 2022 en 2023 zeer licht omhooggaat, maar nog wel op een zeer laag niveau blijft.

Loononderhandelingen gebeuren het hele jaar door en akkoorden worden gesloten per bedrijf of per sector. Deze akkoorden worden meestal gesloten voor een termijn van 1 of 2 jaar. In de eerste helft van 2021 lagen de onderhandelde lonen lager, maar in de tweede helft van het jaar werden geleidelijk hogere lonen onderhandeld. In de loonakkoorden die tot nu toe werden gesloten werd er maar beperkt rekening gehouden met de hoge inflatie⁶. Daarom zal men waarschijnlijk pas in 2023 een mogelijke impact zien van de hoge inflatie. De Nederlandsche Bank raamt een langzame contractloongroei in 2022 en een verdere stijging in 2023 en 2024, ten gevolge van de krapte op de arbeidsmarkt, de hogere inflatie, een positieve output gap en het economisch herstel (De Nederlandsche Bank, 2021).

Het minimumloon in Nederland wordt om de zes maanden, op 1 januari en op 1 juli, verhoogd met het gemiddelde van de cao-loonstijging bij bedrijven en de overheid⁷. De Nederlandse regering-Rutte IV heeft aangekondigd het lagere minimumloon voor wie een 40-urige werkweek heeft, te willen verhogen naar dat van een 36-urige werkweek. Daarnaast wil de regering-Rutte IV ook het minimumloon stapsgewijs verhogen met 7,5 %. Maar er is nog geen informatie over wanneer dit zal plaatsvinden en daarom is het nog niet in rekening gebracht in de vooruitzichten van De Nederlandsche Bank⁸.

Grafiek 6-2: Stijging contractlonen in Nederland

Bron: De Nederlandsche Bank

⁶ <https://cao-kijker.awvn.nl/>, geraadpleegd op 19 januari 2022

⁷ <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/01/22/sociale-minima-netto-aow-uitkering-is-hoger-dan-minimumloon-a4081342>, geraadpleegd op 31 januari 2022

⁸ <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/12/15/hoger-minimumloon-flexwerk-ingeperkt-bijstand-minder-streng-a4069194>, geraadpleegd op 31 januari 2022

7. Stijgende lonen in Frankrijk door inflatie in 2022 en door economisch herstel en tekorten op de arbeidsmarkt in 2023 en 2024

In Frankrijk zorgt de hoge inflatie in 2022 wel voor loongroei. Dit is gedeeltelijk het gevolg van het minimumloon (het SMIC), dat een belangrijke rol speelt in het loonvormingsproces. Sinds begin januari 2021 kende het SMIC een sterke stijging. In januari 2021 was het SMIC voor de eerste keer geherwaardeerd met 0,9 %. Doordat de consumptieprijsindex voor huishoudens van het eerste kwintiel tussen november 2020 – einde van de periode waarop de voorgaande verhoging was berekend – en augustus 2021 met meer dan 2 % was gestegen, werd het SMIC in oktober 2021 extra verhoogd met 2,24 %⁹. Vervolgens steeg het SMIC met 0,9 % op 1 januari 2022 bij de jaarlijkse herwaardering op basis van de voorgaande consumptieprijsstijgingen en van de gemiddelde koopkrachtgroei van de arbeiders en bedienden¹⁰ (zie Tabel 7-1).

Minimumloon in Frankrijk: SMIC

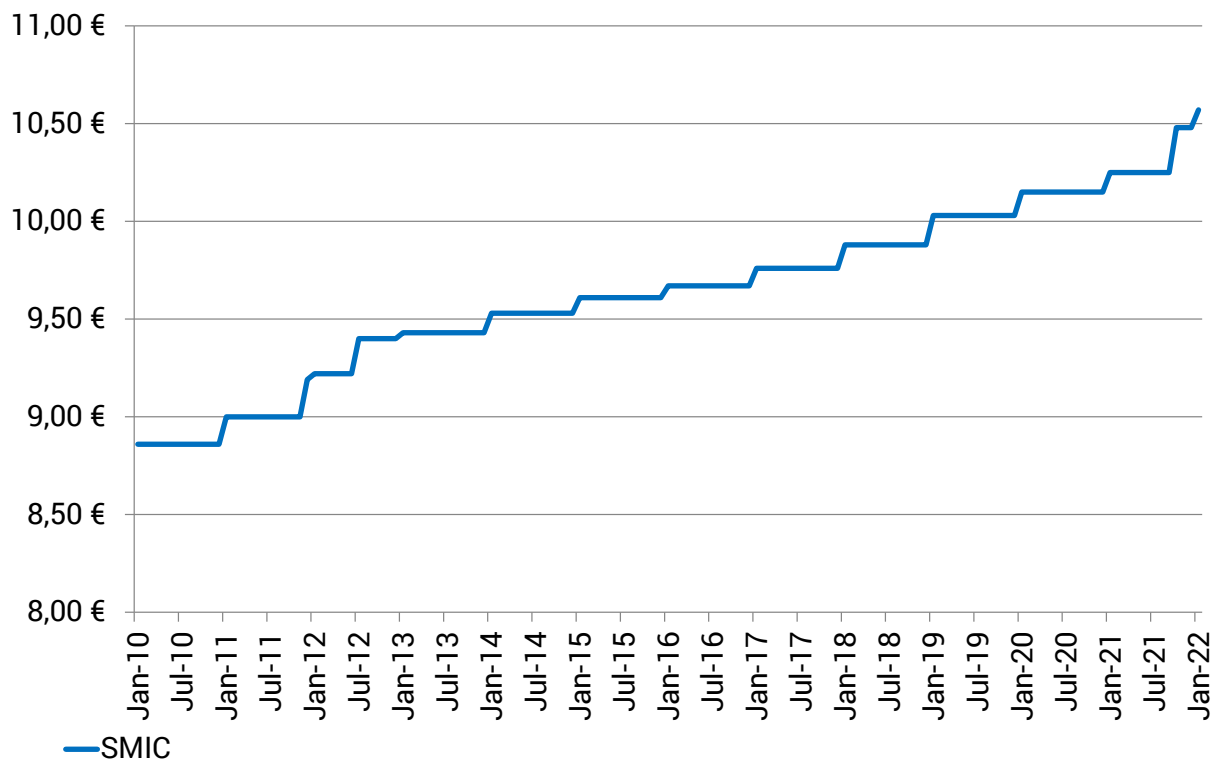
Het wettelijke bruto minimumuurloon in Frankrijk, het SMIC, kan op drie manieren worden verhoogd. Elk jaar wordt het SMIC op 1 januari verhoogd in functie van de ontwikkeling van het maandelijks indexcijfer van de consumptieprijs (excl. tabak) voor gezinnen van het eerste kwintiel van de verdeling van de levensstandaarden. Die herwaardering wordt verhoogd met de helft van de groei van de koopkracht van het gemiddelde uurloon van de arbeiders en bedienden. Daarnaast wordt het SMIC onmiddellijk verhoogd als de consumptieprijsindex in de loop van het jaar met meer dan 2% is gestegen. Tot slot kan de Franse regering ook beslissen om het SMIC extra te verhogen; dit wordt ook wel een ‘coup de pouce’ genoemd¹¹.

Elk jaar wordt het SMIC op 1 januari aangepast; hierdoor zullen relatief veel overeenkomsten worden gesloten in de eerste maanden van het jaar. Deze akkoorden gelden dan meestal tot de volgende aanpassing van het SMIC nieuwe onderhandelingen in gang zet. In realiteit worden de meeste sectorakkoorden in de eerste vier maanden van het jaar gesloten (Gautier, Roux, Suarez-Castillo, 2019).

⁹<https://travail-emploi.gouv.fr/actualites/presse/communiqués-de-presse/article/smic-elisabeth-borne-annonce-une-revalorisation-du-smic-de-2-2-a-compter-du-1er>, geraadpleegd op 19 januari 2022

¹⁰<https://www.lesechos.fr/economie-france/social/le-smic-va-augmenter-de-plus-de-14-euros-brut-par-mois-au-1er-janvier-1372663>, geraadpleegd op 21 december 2021

¹¹ <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F2300>, geraadpleegd op 7 december 2021

Grafiek 7-1: Evolutie SMIC¹²

Bron: INSEE

Deze verhoging zal een direct effect hebben op de lonen van ongeveer 12 % van de werknemers in de privésector (Groupe d'experts, 2021). Daarnaast zorgt de minimumloonverhoging ook indirect voor een opwaartse druk op de collectieve loonakkoorden. Als het laagste loon op de loonschaal verhoogd moet worden omdat het onder het SMIC ligt, dan stijgen de andere lonen mee zodat het verschil tussen de niveaus onveranderd blijft.

Het spillovereffect van SMIC-verhogingen in 2021 en januari 2022 op de rest van de lonen zal relatief sterker zijn doordat deze verhogingen niet het gevolg waren van een 'coup de pouce'. Wanneer een verhoging het gevolg is van wettelijke indexering en niet van een 'coup de pouce' door de overheid, dan zal er een sterkere spillover zijn (Cette, Chouard & Verdugo, 2012).

Bedrijven in Frankrijk zijn verplicht jaarlijks loononderhandelingen te houden en de meeste bedrijfsakkoorden worden gesloten in de eerste maanden van het jaar. Hierdoor zullen de hoge inflatie en de verhogingen van het SMIC al relatief snel effect hebben op de lonen.

De macro-economische vooruitzichten van de Banque De France voorzien een vertraging van het economisch herstel op het einde van 2021 en in het begin van 2022. Dit zorgt voor een lichte stijging van de werkloosheid in 2022. Hierdoor zal het economische herstel in Frankrijk weinig tot geen bijkomend effect hebben op de lonen in 2022. Er wordt dus verwacht dat in 2022 de lonen enkel zullen stijgen als gevolg van de hoge inflatie en niet als gevolg van een economisch herstel (Banque De France, 2021).

¹² Voor Frankrijk zijn er geen data over de evolutie van de contractlonen. We tonen de evolutie van het SMIC over de laatste 12 jaar, gezien de belangrijke rol van het SMIC in het loonvormingsproces in Frankrijk, zowel direct als indirect.

Vanaf eind 2022 zal de werkloosheid door het economisch herstel verder dalen en in 2023 en 2024 zal ze nog verder teruglopen (Banque De France, 2021). Dit gaat voor een opwaartse druk op de collectief onderhandelde lonen zorgen. Aangezien bedrijven jaarlijks verplicht zijn loononderhandelingen te houden en de meeste collectieve loonakkoorden in het begin van het jaar gesloten worden, zullen de lonen relatief snel stijgen als gevolg van de lage werkloosheid.

Tabel 7-1: Evolutie SMIC

	SMIC bruto uurloon	Verhoging
1/01/2022	10,57 €	0,90%
1/10/2021	10,48 €	2,24%
1/01/2021	10,25 €	0,99%

Noot : het SMIC-brutomaandloon (voor 151,67 werkuren) bedraagt 1.554,58 euro op 1/1/2021; 1.589,47 euro op 1/10/2021; 1.603,12 euro op 1/1/2022.

Bron: INSEE

8. De uurloonkosten in de drie referentielanden zouden bijgevolg meer stijgen in 2023 en 2024 dan gemiddeld tijdens de periode 2020-2022

De maatregelen inzake tijdelijke werkloosheid die tijdens de gezondheids crisis werden genomen, veroorzaken statistische effecten die de uurloonkosten gedurende de periode 2020-2022 sterk doen schommelen. Bijgevolg weerspiegelen de jaarlijkse groeipercentages tijdens die periode niet de ontwikkeling van de onderhandelde lonen. Over de periode in haar geheel worden de opwaartse statistische effecten (die het groeipercentage van 2020 beïnvloeden) echter gecompenseerd door de neerwaartse statistische effecten (die 2021 en 2022 beïnvloeden). Het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage weerspiegelt dus wel degelijk de gemiddelde ontwikkeling van de onderhandelde lonen over de beschouwde periode.

Volgens de projecties van de centrale banken van december 2021 zou het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage van de uurloonkosten (ULK's) in de periode 2020-2022 gemiddeld 2,6% bedragen in de referentielidstaten¹³. In 2023 en 2024 zouden de ULK's er met resp. 2,7% en 3,4% toenemen.

¹³ De centrale banken publiceren geen projectie van de uurloonkosten, maar enkel van de loonkosten per persoon. De projecties van de uurloonkosten werden ons louter voor berekeningsdoeleinden verstrekt. Bijgevolg kunnen we enkel het gemiddelde van de drie referentielidstaten publiceren.

Tabel 8-1: Ontwikkeling van de gemiddelde uurloonkosten in de referentielidstaten van 2019 tot 2024 volgens de projecties van de centrale banken

	Gemiddelde 20-22	2023	2024
Groei van de gemiddelde uurloonkosten in de referentielidstaten in de privésector (in %)	2,6	2,7	3,4

Noten: de maatregelen inzake tijdelijke werkloosheid die tijdens de gezondheidscrisis werden genomen, veroorzaken statistische effecten die de uurloonkosten gedurende de periode 2020-2022 sterk doen schommelen. Bijgevolg weerspiegelen de jaarlijkse groeipercentages tijdens die periode niet de ontwikkeling van de onderhandelde lonen. Over de periode in haar geheel worden de opwaartse statistische effecten (die het groeipercentage van 2020 beïnvloeden) echter gecompenseerd door de neerwaartse statistische effecten (die 2021 en 2022 beïnvloeden). Het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage weerspiegelt dus wel degelijk de gemiddelde ontwikkeling van de onderhandelde lonen over de beschouwde periode.

Bronnen: Bundesbank, De Nederlandsche Bank, Banque de France, projecties december 2021

9. In België bestaan er verschillende mechanismen om de doorwerking van de inflatie naar de lonen te vertragen...

De meeste paritaire comités voorzien in een automatische aanpassing van de lonen op basis van de prijsontwikkeling, de automatische loonindexering genoemd.

Door verschillende mechanismen komt die aanpassing echter met vertraging tot stand.

De eerste twee mechanismen houden verband met de referentieprijsindex, die als basis dient voor de indexering van de lonen. Deze referentie-index is de afgevlakte gezondheidsindex. De term 'gezondheid' komt van het feit dat alcoholische dranken, tabak en brandstoffen (met uitzondering van LPG) uit de index worden geweerd. De ontwikkeling van de gas- en elektriciteitsprijzen, daarentegen, worden wel degelijk mee in rekening gebracht in de ontwikkeling van de gezondheidsindex. De uitsluiting van brandstoffen heeft tot gevolg dat de lonen tijdens een olieschok niet zo snel stijgen als de olieprijs.

De term 'afgevlakt' vloeit voort uit het feit dat het gaat om een gemiddelde gezondheidsindex over de laatste vier maanden. De afvlakking heeft tot doel te vermijden dat tijdelijke schommelingen (bv. een plotse stijging van de prijzen gevolgd door een plotse daling in de daaropvolgende maand) het indexeringsmechanisme in werking doen treden. In de eerste maand wordt de stijging van de prijzen slechts voor een kwart weerspiegeld in de afgevlakte index. Er moet dus worden gewacht totdat de prijzen zich gedurende vier maanden handhaven vooraleer de stijging volledig wordt weerspiegeld in de index.

Een derde verdragingsfactor houdt verband met de indexeringsmechanismen die eigen zijn aan elk paritair comité. De meeste paritaire comités voorzien in een indexeringsstelsel (ongeveer 8% van de werknemers valt niet onder een indexeringsmechanisme). In alle paritaire comités die in een indexeringsstelsel voorzien, volgt de loonontwikkeling op middellange termijn de ontwikkeling van de afgevlakte gezondheidsindex. Maar de manier waarop de lonen concreet worden aangepast aan de stijging van de afgevlakte gezondheidsindex verschilt naargelang van het paritair comité.

Voor bijna de helft van de arbeidsplaatsen in de privésector die onder een indexeringsmechanisme vallen, worden de lonen geïndexeerd op basis van een spilindexstelsel. Dit is ook het systeem waarop men zich baseert om de sociale uitkeringen en de lonen in het openbaar ambt te indexeren. Telkens wanneer de afgevlakte gezondheidsindex naargelang van het PC met 0,5%, 1% of 2% stijgt,

worden de lonen met hetzelfde percentage verhoogd¹⁴. In dat systeem vindt de indexering niet op een vaste datum plaats, want ze hangt af van de snelheid waarmee de prijzen stijgen.

Voor de andere helft van de arbeidsplaatsen die onder een indexeringsmechanisme vallen, vindt de indexering op een vaste datum plaats, en in de meeste gevallen eenmaal per jaar (meestal in januari). Dit veroorzaakt een tijdsinterval tussen de stijging van de inflatie en de stijging van de indexering. Wanneer de indexering bijvoorbeeld in januari plaatsvindt, en de stijging van de inflatie later in het jaar een aanvang neemt, zal die laatste pas in januari van het daaropvolgende jaar in de lonen worden weerspiegeld.

Als gevolg van die verschillende mechanismen wordt vaak een tijdsinterval waargenomen tussen de stijging van de inflatie en de stijging van de lonen.

10. ... maar in 2022 zal zowel een sterke inflatie als een sterke indexering plaatsvinden

Volgens de vooruitzichten van de NBB van december 2021 zal zich in 2022 zowel een sterke inflatie als een sterke indexering voordoen. Dit wordt voornamelijk door twee factoren verklaard.

Ten eerste heeft de stijging van de energieprijzen grotendeels betrekking op de gasprijs. Welnu, deze is niet uit de gezondheidsindex geweest.

Ten tweede wordt de inflatiepiek volgens de vooruitzichten van de NBB in de winter van 2021-2022 bereikt. De prijzen in januari 2022 zouden dus al veel hoger zijn dan in januari 2021. Daardoor wordt de inflatiestijging in 2022, voor de paritaire comités waar de indexering jaarlijks plaatsvindt, al ten dele weerspiegeld in de indexering van 2022.

Aangezien de inflatiestijging zeer snel plaatsvond, werd de spilindex bovendien meermaals bereikt. Zo werd bijvoorbeeld de spilindex voor de sociale uitkeringen en de lonen in de overheidssector in december 2021 bereikt, nadat ze al in augustus was overschreden. Bijgevolg zullen de sociale uitkeringen en de lonen in het openbaar ambt resp. in januari en in februari 2022 worden geïndexeerd. Volgens de vooruitzichten van de NBB zou de spilindex opnieuw worden overschreden in februari 2022 en april 2023.

Tabel 10-1: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2017-2022, cijfers NBB (december 2021)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nationale consumptieprijsindex	2,1%	2,1%	1,4%	0,7%	2,4%	4,5%
Gezondheidsindex	1,8%	1,8%	1,5%	1,0%	2,0%	4,4%
Indexering privésector	1,6%	1,7%	1,8%	1,0%	1,1%	4,2%

Bron : NBB, december 2021

Sindsdien publiceerde het Federaal Planbureau echter recentere inflatievooruitzichten voor 2022. Volgens deze vooruitzichten zou de spilindex opnieuw worden overschreden in februari 2022 en daarna in april 2022 (versus april 2023 in de vooruitzichten van de NBB). De geraamde indexering in de privésector voor 2022 is wel 0,9 pp lager dan de toename van de gezondheidsindex in dat jaar. De

¹⁴ Opgemerkt moet worden dat de spilindex niet noodzakelijk in alle betrokken PC's op hetzelfde moment wordt overschreden, zelfs als het stijgingspercentage hetzelfde is.

reden hiervoor is dat een deel van de toename van de gezondheidsindex in 2022 pas tot uiting komt in de loonindexering van 2023 omwille van de redenen die beschreven worden in punt 9.

Deze vooruitzichten houden echter nog geen rekening met de maatregelen die de regering recent nam om de energiefactuur te verlichten en die, ceteris paribus, de evolutie van de gezondheidsindex (en bijhorende indexeringen) zullen vertragen. Wellicht, zal de spilindex hierdoor pas in het najaar overschreden worden in plaats van in april 2022.

Tabel 10-2: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2017-2022, cijfers FPB (februari 2022)

	2020	2021	2022
nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	0,7%	2,4%	5,8%
gezondheidsindex	1,0%	2,0%	5,7%
indexering privé-sector	1,0%	1,1%	4,8%

Noot : deze cijfers houden nog geen rekening met het effect van de maatregelen die de regering op 1 februari 2022 aankondigde om de energiefactuur te verlichten.

Bron: FPB, februari 2022

11. De indexering zal in 2023 en in 2024 allicht dalen

Door de vertraging van de inflatie in 2023 en 2024 zal de indexering allicht ook lager zijn.

De NBB verwacht evenwel dat de sterke inflatie van 2022 nog een impact zal hebben op de indexering in 2023, via de spilindexen die begin 2023 zouden worden bereikt en de jaarlijkse indexeringen waarin rekening wordt gehouden met de hoge inflatie van 2022, die zelfs na januari nog aanhoudt.

Bijgevolg is de indexering in 2023 volgens de NBB hoger dan de inflatie, maar is ze toch lager dan in 2022.

Tabel 11-1: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2023-2024, cijfers NBB december 2021

	2023	2024
Nationale consumptieprijsindex	1,3%	1,2%
Gezondheidsindex	1,3%	1,3%
Indexering privésector	2,3%	1,3%

NBB, december 2021

Op basis van de laatste vooruitzichten van het Federaal Planbureau zou de inflatie in 2023 lager zijn dan de raming die werd gemaakt door de NBB, maar de indexering hoger. Een deel van de extra toename van de gezondheidsindex in 2022 komt immers pas tot uiting in de loonindexering in 2023 (wetende dat een groot aandeel werknemers 1 keer per jaar een loonindexering krijgt in januari). Maar zoals reeds werd aangegeven in het vorige punt, houden deze cijfers nog geen rekening met de maatregelen die de regering aankondigde om de energiefactuur te verlichten en die, ceteris paribus, de toename van de gezondheidsindex zullen vertragen.

Tabel 11-2: Nationale consumptieprijsindex, gezondheidsindex en indexering in de privésector 2023, cijfers FPB februari 2022

	2023
Nationale consumptieprijsindex	0,8%
Gezondheidsindex	0,9%
Indexering privésector	2,8%

Noot : deze cijfers houden nog geen rekening met het effect van de maatregelen die de regering op 1 februari 2022 aankondigde om de energiefactuur te verlichten.

Bron : FPB, februari 2022

12. Bovenop de indexering kunnen de loonakkoorden in België loonsverhogingen van max. 0,4% en een eenmalige coronapremie van max. 500 euro omvatten

Voor de periode 2021-2022 bedraagt de door de regering vastgestelde maximale marge 0,4%. Op dit moment weten we niet of alle werknemers de maximale verhoging van 0,4% zullen krijgen, want we beschikken nog niet over de ontwikkeling van de cao-lonen voor de ganse periode. Dit zal in het volgende Technisch verslag worden geanalyseerd. In de projecties van de NBB, die we gebruiken voor de berekening van de loonkostenhandicap in 2022, wordt van die hypothese uitgegaan.

In juli 2021 heeft de regering de mogelijkheid ingevoerd om, bovenop de loonsverhoging van 0,4% die is toegestaan door de maximale marge, een 'coronapremie' van max. 500 euro toe te kennen in de ondernemingen die tijdens de gezondheids crisis goede resultaten hebben geboekt¹⁵.

De toekenning van de coronapremie moet worden geregeld door een collectieve arbeidsovereenkomst die op sector- of op ondernemingsniveau is gesloten. Het begrip 'goede resultaten' werd in de wettekst niet gedefinieerd. Bijgevolg wordt de interpretatie aan de sectoren en aan de ondernemingen overgelaten. De beslissing tot toekenning van de coronapremie en de invoering van het recht daarop moeten van voor 1 januari 2022 dateren en moeten worden opgenomen in een collectieve of individuele overeenkomst die ten laatste op 31 december 2021 werd gesloten.

Op basis van de laatste analyse van de cao's door de fod Werkgelegenheid (26-01-2022), voorzien 79 paritaire comités (PC's) of paritaire subcomités (PSC's), die goed zijn voor 54% van de in België bezette arbeidsplaatsen, in hun sectorale overeenkomst in de mogelijkheid om een coronapremie toe te kennen.

In de meeste gevallen (61 P(S)C's, goed voor 26% van de arbeidsplaatsen) bepaalt de cao het bedrag van de premie voor alle werknemers van de sector, met een eventueel complement op ondernemingsniveau (op voorwaarde dat de premie niet meer dan 500 euro bedraagt). In sommige gevallen worden economische criteria vastgesteld als voorwaarde om het complement of de premie te kunnen toekennen. Het op sectorniveau bepaalde premiebedrag ligt tussen 75 en 500 euro, met een

¹⁵ Technisch gezien is de coronapremie een soort van consumptiecheque in de zin van artikel 19quinquies, § 4, van het koninklijk besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders. Artikel 10 van de wet van 1996 bepaalt dat de hierboven bedoelde consumptiecheque niet moet worden meegerekend voor de berekening van de loonkostenontwikkeling die wordt voorzien in de collectieve arbeidsovereenkomsten. Aangezien de coronapremies bovendien niet-recurrent zijn en enkel in 2021 worden toegekend, hebben ze geen impact op de berekening van de loonkostenhandicap in 2022 en hebben ze dus geen invloed op de maximaal beschikbare marge 2023-2024.

gemiddelde van 301 euro. De onderstaande tabel geeft de verdeling van de premies weer voor de PC's die een bedrag op sectorniveau hebben vastgesteld.

Tabel 12-1: Verdeling van de coronapremies voor de paritaire comités waar een bedrag op sectorniveau werd vastgesteld

Bedrag van de coronapremie	Arbeidsplaatsen (percentages)	Gecumuleerde percentages
Minder dan 200 euro	18,2	18,2
Tussen 200 en 299 euro	41,4	59,6
Tussen 300 en 399 euro	22,2	81,8
Tussen 400 en 499 euro	2,9	84,7
500 euro	15,3	100,0

Noten: de door de RSZ gepubliceerde gegevens over de arbeidsplaatsen per paritair comité zijn niet beschikbaar wat de paritaire subcomités betreft. Wanneer paritaire subcomités binnen een paritair comité verschillende premies hebben vastgesteld, wijzen we aan het paritair comité het gemiddelde bedrag van de premie toe.

Bronnen: berekeningen secretariaat CRB op basis van de gegevens van de fod WASO (bijgewerkt op 26/1/22) en van de RSZ

In 11 P(S)C's (goed voor 20% van de arbeidsplaatsen) bepaalt de sector-cao geen premiebedrag, maar enkel de economische criteria voor de vaststelling van de premie op ondernemingsniveau.

Voor de werknemers van de sector van de uitzendarbeid (PC 322), die goed is voor 7% van de arbeidsplaatsen, zijn de voorwaarden voor de toekenning van de coronapremies dezelfde als in de ondernemingen waar ze werken.

Opgemerkt moet worden dat de ondernemingen zelfs een premie kunnen toekennen als het PC hierover geen cao heeft gesloten.

In het volgende Technisch verslag zullen we de toekenning van de coronapremies grondiger analyseren.

Naast de cao-loonsverhogingen en de coronapremies zijn nog andere soorten van verhoging van de verloning mogelijk, zoals de niet-recurrente resultaatsgebonden premies en de winstpremie. Op dit moment kunnen we niet weten hoe die andere elementen tijdens de periode 2021-2022 zullen evolueren. We zullen in het volgende Technisch verslag een balans opmaken.

Volgens het sociaal kaderakkoord van 25 juni 2021 wordt het interprofessioneel gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI) op 1 april 2022 verhoogd met 76,28 euro. Deze verhoging zal worden gecompenseerd met een verlaging van de werkgeversbijdragen.

13. Gelet op deze ontwikkelingen zou de loonkostenhandicap in 2022 1,2% bedragen

Tijdens de onpare jaren, d.w.z. in het midden van de periode van het interprofessioneel akkoord (IPA), verstrekt het Technisch verslag een eerste raming van wat de loonkostenhandicap zal zijn aan het einde van de IPA-periode (in dit geval 2022). Volgens de bepalingen van de wet van 1996 wordt deze handicap automatisch gecorrigeerd door ze af te trekken van de maximaal beschikbare marge van de daaropvolgende IPA-periode (in dit geval 2023-2024).

Impact op de analyse van het massale gebruik van de tijdelijke werkloosheid

Doordat tijdens de gezondheids crisis massaal een beroep werd gedaan op tijdelijke werkloosheid, werden de statistieken m.b.t. de uurloonkosten sterk verstoord. De jaarlijkse schommelingen weerspiegelen bijgevolg niet die van de onderhandelde lonen. Deze statistische effecten compenseren elkaar en zijn dus weggewerkt doorheen de ganse periode, t.w. tussen 2019 en het jaar waarin de arbeidsmarkt opnieuw naar een normale situatie terugkeert.

In het TV 2020 werd verondersteld dat dat jaar 2023 zou zijn geweest, behalve in Nederland, waar het einde van de crisis in 2022 werd verwacht. Om die reden was een afvlakkingsmethode gehanteerd om de maximaal beschikbare marge te berekenen. Dit jaar steunen de vooruitzichten van december op een terugkeer naar een normale situatie in 2022.

Deze statistische effecten verstoren ook de analyse van de herzieningen t.o.v. de vooruitzichten van het Technisch verslag waarop de vaststelling van de maximale marge werd gebaseerd (Technisch verslag 2020). Gewoonlijk proberen we deze herzieningen te verklaren door een onderscheid te maken tussen die m.b.t. de vorige periode (hier tot 2020) en die m.b.t. de lopende periode (hier 2021 en 2022). In dit geval is deze ontkoppeling niet mogelijk, want door de afvlakkingsmethode hebben we in het TV 2020 geen jaarlijkse vooruitzichten geproduceerd. De enige analyse van de herzieningen die bijgevolg mogelijk is, heeft betrekking op de periode 2020-2022 in zijn geheel (m.a.w. de gecumuleerde groeipercentages van 2020, 2021 en 2022).

Op basis van de gegevens van de laatste nationale rekeningen en van de vooruitzichten van de centrale banken en van de OESO van december 2021 wordt de loonkostenhandicap in 2022 op 1,2% geraamd. Dat betekent dat, van 1996 tot 2022, wordt geraamd dat de uurloonkosten (ULK's) in de privésector in België sneller zullen zijn gestegen dan gemiddeld in de drie referentielidstaten (Duitsland, Nederland en Frankrijk). Het stijgingsverschil over de hele periode bedraagt 1,2%.

In 2019 bedroeg de handicap nul. De handicap van 1,2% in 2022 is dus het resultaat van een snellere stijging van de ULK's in België (8,8%) dan in de referentielidstaten (7,6%) voor de periode 2020-2022.

Tabel 13-1: Berekening van de loonkostenhandicap in 2022

a	Handicap in 2019	0,0%
b	Ontwikkeling ULK's in België 2020-2022	8,8%
c	Ontwikkeling ULK's Gem-3 2020-2022	7,6%
d=a+b-c	Handicap in 2022	1,2%

Bronnen: berekeningen secretariaat op basis van het INR, Destatis, het INSEE, de NBB, de Bundesbank, De Nederlandsche Bank, het DG Trésor en de OESO

Opgemerkt moet worden dat in dit verschil geen rekening wordt gehouden met de bijdrageverminderingen van de taxshift 2016-2020¹⁶, noch met het relatieve niveau van de loonsubsidies in vergelijking met de referentielidstaten¹⁷, want de wetgever beoogde dat die maatregelen een competitiviteits- en werkgelegenheidsdoelstelling zouden nastreven. Ze worden dus niet in aanmerking genomen op het moment van de berekening van de maximaal beschikbare marge¹⁸.

In het algemeen kan een loonkostenhandicap ontstaan als, in vergelijking met de vooruitzichten die werden gebruikt voor de berekening van de maximaal beschikbare marge, de indexering hoger uitvalt dan werd voorzien, of de groei van de gemiddelde ULK's in de referentielidstaten lager is dan werd voorzien.

Een derde element dat kan bijdragen tot de vorming van een loonkostenhandicap is de loondrift, d.w.z. het verschil tussen de gemiddelde stijging van de bruto-uurlonen bovenop de indexering en de stijging van de cao-lonen. De loondrift wordt niet mee in aanmerking genomen bij de berekening van de maximaal beschikbare marge. Als bijgevolg de brutolonen exclusief de indexering sneller stijgen dan de maximaal beschikbare marge, draagt dit bij tot de vorming van een loonkostenhandicap¹⁹.

De som van deze verschillende elementen min de veiligheidsmarge levert de loonhandicap op. Laten we nu de elementen onder de loep nemen die hebben bijgedragen tot de vorming van de handicap van 1,2% in 2022.

Volgens de vooruitzichten van het TV 2020 die dienden om de maximaal beschikbare marge te berekenen, bedroeg de indexering 3,88% voor de periode 2020-2022. Volgens de vooruitzichten van de NBB van december 2021 die dienden voor de berekening van de handicap in het huidige verslag zou de indexering voor dezelfde periode uitkomen op 6,46%. De herziening bedraagt dus 2,5%²⁰. De herziening van het vooruitzicht van 2022 is verantwoordelijk voor de herziening voor de volledige

¹⁶ Zie bijlage 3 wat de methode voor de wegwerking van de effecten van de taxshift betreft.

¹⁷ Deze worden niet geboekt in het concept 'Beloning van werknemers' (D.1) van de nationale boekhouding, dat volgens de wet als vergelijkingsbasis dient.

¹⁸ Zie het "Verslag over de absolute loonkostenhandicap, de absolute loonkostenhandicap gecorrigeerd voor het productiviteitsniveau en de loonkostenhandicap gecorrigeerd voor de verminderingen van de werkgeversbijdragen en de loonsubsidies in België en de referentielidstaten sinds 1996" dat ook wordt gepubliceerd in het kader van de wet van 1996. Het is gebaseerd op de gegevens van de nationale boekhouding, waarvan het laatste gepubliceerde jaar 2020 is. Het verslag presenteert ook het verschil in 2020, maar beklemtoont ook het risico dat dat verschil scheefgetrokken is door de verstoringen van de loon- en werkgelegenheidsstatistieken doordat tijdens de gezondheids crisis massaal een beroep werd gedaan op tijdelijke werkloosheid.

¹⁹ Een vierde factor die kan bijdragen tot de vorming van een loonkostenhandicap is een stijging van het werkgeversbijdragepercentage. Volgens de vooruitzichten van de NBB van december 2021 is het werkgeversbijdragepercentage stabiel tijdens de periode 2020-2022 in zijn geheel (het schommelt tijdens deze periode wegens de gezondheids crisis. Deze schommelingen weerspiegelen de ontslagvergoedingen en de complementen die door de werkgevers worden uitbetaald aan de werknemers in tijdelijke werkloosheid, die in 2020 stijgen en vervolgens weer dalen naarmate de arbeidsmarkt naar een normale situatie terugkeert).

²⁰ De herziening wordt berekend als volgt: $(1+6,46\%) / (1+3,88\%) - 1 = 2,5\%$. In de rest van het document worden alle herzieningen berekend op basis van dezelfde methode.

periode. Ze wordt verklaard door de onverwachte stijging van de inflatie vanaf de tweede helft van 2021 en de handhaving ervan op een hoog niveau in 2022 volgens de vooruitzichten van de NBB (zie punt 4 voor de stijging van de inflatie, punt 10 voor het effect van de inflatie op de indexering in 2022 en punt 14 voor de recentste inflatievooruitzichten).

Tabel 13-2: Herziening van de indexering

	2020	2021	2022
Indexering TV 2020	1,01%	1,16%	1,66%
Indexering TV 2021	1,03%	1,14%	4,18%
Revisie indexering	0,0%	0,0%	2,5%

Bron: NBB

Wat de groei van de gemiddelde ULK's in de referentielidstaten betreft, bedroeg het vooruitzicht voor de periode 2020-2022 in het TV 2020 5,52%. Volgens de vooruitzichten van de centrale banken en van de OESO van december 2021 die werden gebruikt voor de berekening van de handicap in het TV 2021 bedraagt het vooruitzicht 7,56% over deze periode. Het gaat dus om een opwaartse herziening van 1,9%, wat de opwaartse herziening van de indexering in België ten dele compenseert.

Op basis van de analyse van de herzieningen van de verschillende landen stellen we vast dat de herziening van Frankrijk (3,7%) gelijkaardig is aan die van België, terwijl de herzieningen van Duitsland (1,1%) en van Nederland (0,3%) veel lager zijn²¹. Deze verschillen worden verklaard door het feit dat de onverwachte stijging van de inflatie en de krptes op de arbeidsmarkt (die ook de referentielidstaten treffen) nog weinig impact hebben op de lonen in Duitsland en in Nederland (zie punt 6). De meeste lonen vallen immers nog onder de oude collectieve overeenkomsten die voor de stijging van de prijzen waren gesloten. Over de nieuwe loonakkoorden zal pas vanaf eind 2022 opnieuw worden onderhandeld. In Frankrijk heeft de inflatie wel al een impact in 2022, wegens de automatische indexering van het SMIC en de loonaakkoorden waarover elk jaar opnieuw wordt onderhandeld (zie punt 7).

Tabel 13-3: Herziening van de groei van de gemiddelde uurloonkosten van de drie referentielidstaten tijdens de periode 2020-2022

Duitsland	1,1%
Nederland	0,3%
Frankrijk	3,7%
Gemiddelde van de 3	1,9%

Bronnen: berekeningen secretariaat CRB op basis van de NBB, de Bundesbank, De Nederlandsche Bank en de Banque de France, OESO

²¹ De centrale banken publiceren geen uurloonkostenvooruitzichten. Ze hebben ons deze louter voor berekeningsdoelinden verstrekt. De ontwikkeling van de ULK's kan dus enkel voor het gemiddelde van de drie referentielidstaten worden gepubliceerd. We kunnen echter de herzieningen per land meedelen.

De door de NBB verwachte loondrift bedraagt 1,1%. Ze is te wijten aan drie factoren. De eerste factor zijn de spanningen op de arbeidsmarkt die het gevolg zijn van de tekorten aan arbeidskrachten (zie punt 2). Die spanningen kunnen loonsverhogingen veroorzaken die hoger zijn dan de maximale marge, met name wegens de stijging van de lonen bij aanwerving²². De tweede factor zijn de veranderingen in de structuur van de arbeidskrachten, meer bepaald de vergrijzing ervan: aangezien de lonen gemiddeld stijgen met de leeftijd, leidt de vergrijzing van de arbeidskrachten statistisch tot een gemiddelde stijging van de brutolonen. Een derde factor betreft de loonsverhogingen die het gevolg zijn van de tenuitvoerlegging van artikel 10 van de wet van 1996²³. Die drie factoren zijn aanwezig in elk vooruitzicht van de NBB, maar de kraptefactor is deze keer van grotere omvang.

Het saldo van de herziening van de indexering, van de herziening van de groei van de ULK's in de referentielidstaten, en van de loondrift bedraagt 1,7%. Aangezien de veiligheidsmarge 0,5% bedroeg, hebben we dus een handicap van 1,2% in 2022.

Tabel 13-4: Elementen die hebben bijgedragen aan de loonkostenhandicap in 2022

a	Revisie indexering	2,5%
b	Revisie ULK's Gem-3	1,9%
c	Loondrift	1,1%
d	Veiligheidsmarge	0,5%
e=a-b+c-d	Handicap 2022	1,2%

Bronnen: berekeningen secretariaat op basis van het Technisch verslag 2020, het INR, Destatis, het INSEE, de NBB, de Bundesbank, De Nederlandsche Bank, het DG Trésor, OESO

²² Hiermee wordt geen rekening gehouden op het moment waarop de naleving van de maximale marge wordt gecontroleerd.

²³ De tenuitvoerlegging van artikel 10 van de wet van 1996 maakt loonsverhogingen bovenop de maximale marge mogelijk. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de coronapremies (zie punt 12). De coronapremies dragen echter niet bij tot de stijging van de loonkostenhandicap in 2022, want in de vooruitzichten van de NBB worden ervan uitgegaan dat ze in 2021 werden uitbetaald en dat ze in 2022 verdwijnen.

14. De inflatievooruitzichten werden al sinds december 2021 herzien

De hierboven voorgestelde vooruitzichten m.b.t. de loonontwikkelingen werden opgesteld op basis van de inflatievooruitzichten van de NBB van december 2021, die worden toegelicht in de punten 4 en 5. Sindsdien verschenen voor België recentere vooruitzichten van de inflatie van het Federaal Planbureau (zie Tabel 14-1). Deze cijfers zijn hoger dan de vooruitzichten die werden opgesteld door de NBB. Hierbij dient wel opgemerkt dat deze cijfers nog geen rekening houden met de maatregelen die de regering recent nam om de energiefactuur te verlichten²⁴ en die een neerwaartse impact zullen hebben op de inflatievooruitzichten.

Tabel 14-1: Vergelijking inflatievooruitzichten NBB (december 2021) en inflatievooruitzichten FPB (februari 2022)

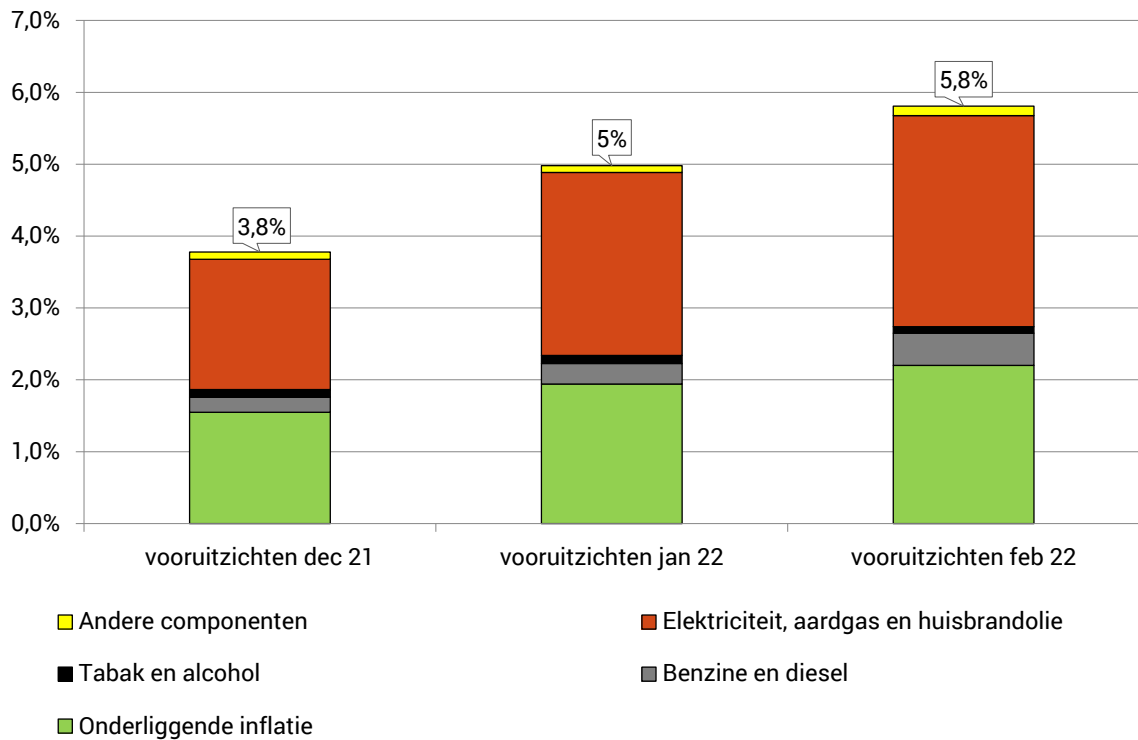
	Vooruitzichten voor 2022		Vooruitzichten voor 2023	
	NBB, dec 2021	FPB, feb 2022	NBB, dec 2021	FPB, feb 2022
nationale CPI	4,5%	5,8%	1,3%	0,8%
gezondheidsindex	4,4%	5,7%	1,3%	0,9%

Bronnen: NBB en FPB

Om abstractie te maken van de verschillen in modellen die de NBB en het FPB hanteren, worden hieronder de inflatievooruitzichten voor 2022 weergegeven die het Federaal Planbureau in december 2021, januari 2022 en februari 2022 opstelde.

²⁴ Het betreft de tijdelijke verlaging van het btw-tarief op elektriciteit, een verwarmingspremie van 100 euro voor elk gezin en de verlenging van het sociaal tarief.

Grafiek 14-1: Inflatievooruitzichten voor 2022: vooruitzichten in december 2021, in januari 2022 en in februari 2022

Bron: Federaal Planbureau

De grafiek toont dat de inflatievooruitzichten de voorbije 2 maanden stelselmatig naar boven werden aangepast, in belangrijke mate doordat de raming van de energie-inflatie sterk naar boven werd bijgesteld. De prijzen voor aardgas en elektriciteit zijn in januari nóg sterker gestegen dan verwacht. Maar daarnaast stegen ook de prijzen van enkele goederen en diensten die behoren tot de onderliggende inflatie meer dan verwacht. Die hogere prijzen in januari 2022 hebben een opwaartse invloed op de inflatie gedurende het hele jaar.

Indien de hogere inflatievooruitzichten zouden worden bevestigd, zouden ze leiden tot hogere loonkostenstijgingen dan die waarmee in dit verslag rekening is gehouden. Indien zich in de andere landen vergelijkbare inflatie-ontwikkelingen zouden voordoen, zou er ook een doorwerking van de inflatie naar de lonen zijn, in functie van het moment van de loononderhandelingen en van de conjunctuurtoestand (zie punt 6). Zoals wordt aangegeven en verklaard in Grafiek 5-1, kan de evolutie van de inflatie van land tot land verschillen.

15. De onzekerheid is groot

De onzekerheid omtrent de toekomst blijft immens. (Forse) aanpassingen in de vooruitzichten zijn dan ook niet uitgesloten.

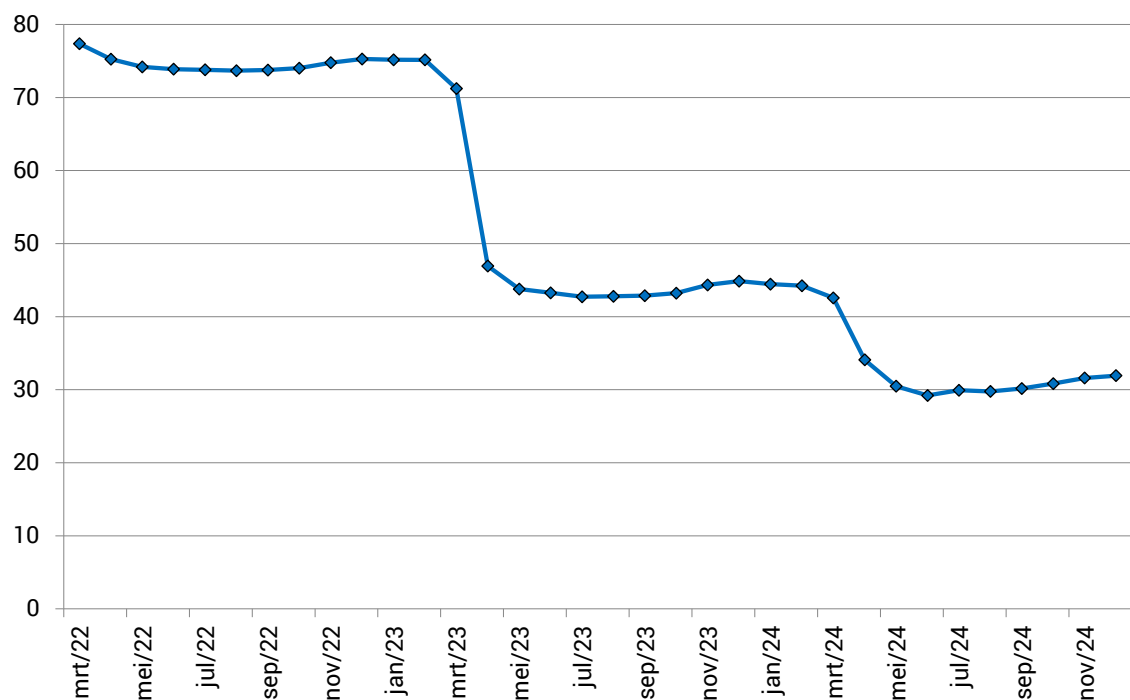
Een eerste factor van onzekerheid betreft het verdere verloop van de pandemie. In hun vooruitzichten vertrekken de centrale banken van de aanname dat geen bijkomende contactbeperkingen nodig zullen zijn en dat de gezondheidssituatie opnieuw zal verbeteren vanaf de lente 2022 en dat de bestaande beperkingen dus vanaf dan opnieuw opgebouwd kunnen worden. Maar wat als – bv. door de opkomst van mutaties waartegen de vaccins minder beschermen – de gezondheidssituatie verder zou

verslechteren en contactbeperkende maatregelen langer nodig blijven en/of opnieuw worden aangescherpt? Een dergelijke situatie zou niet alleen wegen op het herstel, maar kan ook via verdere verstoringen van waardeketens en het versterken van arbeidstekorten de inflatie aanwakkeren. Bovendien kan een nieuwe opmars van het virus ook opnieuw zorgen voor een verschuiving van de consumptie van diensten naar goederen, wat de goederenmarkt, die nu al geconfronteerd wordt met een beperkt aanbod, verder onder druk zou zetten en dus ook de inflatie verder zou kunnen opdrijven. Zoals wordt uitgelegd in punt 6, kan de conjunctuurontwikkeling in de referentielanden een impact hebben op de snelheid waarmee de inflatie doorwerkt naar de lonen.

Een tweede element van onzekerheid betreft de evolutie van de energieprijzen. In haar vooruitzichten van december 2021 ging de NBB ervan uit dat de energieprijzen zouden dalen in de loop van 2022, met een sterke daling van de gasprijzen in de lente van 2022. Maar de energieprijzen zijn momenteel heel volatiel.

De onderstaande grafiek toont de futureprijzen op 2 februari 2022 voor TTF-gas voor leveringscontracten tussen maart 2022 en december 2024. Daaruit blijkt dat op dat moment de markten er niet meer van uitgaan dat deze prijzen op korte termijn zullen dalen en eerder uitgaan van een daling in de lente van 2023.

Grafiek 15-1: Prijzen Nederlandse TTF Gas Futures op 2 februari 2022

Bron: ICE-report Center (theice.com)

En deze verwachtingen kunnen de komende maanden nog worden bijgesteld. Vooral de geopolitieke spanningen zijn op dit moment een belangrijke bron van onzekerheid op dit vlak. Forse aanpassingen van de inflatievooruitzichten kunnen de komende maanden dan ook allerminst worden uitgesloten.

Deze onzekerheid geldt ook voor de onderliggende inflatie. Zo is er onzekerheid over de mate waarin de hoge prijsstijgingen voor bepaalde inputs zullen worden doorgerekend in de consumptieprijzen. Maar de energieprijzen, de prijzen van andere grondstoffen en/of prijzen voor intermediaire inputs kunnen ook meer stijgen dan voorzien. Als dit gebeurt, zal dit ook een impact hebben op de prijzen van finale goederen en diensten aangezien de toegenomen kosten na een zekere tijd (tenminste gedeeltelijk) zullen worden doorgerekend in de consumptieprijzen. Bovendien zal een hoger of lager dan verwachte inflatie (en dus een sterkere of minder sterke stijging van de gezondheidsindex) een impact hebben op de omvang, en in sommige sectoren ook op het moment van de indexeringen, en zouden op die manier ook tweederonde-effecten kunnen plaatsvinden (indien de hogere kosten ten gevolge van de indexeringen (ten dele) zouden worden doorgerekend in de prijzen).

Er is momenteel veel onzekerheid over hoe lang de periode met hoge grondstoffenprijzen en aanbodproblemen zal aanhouden. Gegeven de veelzijdigheid en complexiteit van de aanbodbeperkingen, alsook de onzekerheid over de duur van de pandemie, blijft het lastig in te schatten wanneer deze precies zullen afnemen en vraag en aanbod weer meer in balans zullen komen (Hemmerlé en van Schaik, 2021).

In het algemeen is het wel zo dat, naarmate de hoge inflatie langer aanhoudt en voor meer algemene prijsstijgingen zorgt, de kans ook groter wordt dat de verder oplopende prijzen het gedrag van consumenten en bedrijven gaan beïnvloeden. Bedrijven zouden in dat geval een groter deel van hun kostenstijging kunnen gaan doorrekenen aan de consument om niet te veel in te boeten op hun winstmarge. De mate waarin dit gebeurt is mede afhankelijk van de concurrentieverhoudingen binnen een sector.

De mogelijke veranderingen in de inflatieverwachtingen en de gedragingen van huishoudens en bedrijven zijn een belangrijke overweging in de monetaire beleidsvorming zowel in de VS als in Europa.

Bibliografie

BANQUE DE FRANCE (2021), "Prévisions économiques : Projections macroéconomiques – Décembre 2021". Beschikbaar op: <https://publications.banque-france.fr/projections-macroeconomiques-decembre-2021>.

BUNDESBANK (2021), "Outlook for the German Economy for 2022 to 2024", Monthly Report, December 2021, blz. 17-43.

CETTE G., CHOUARD V. en G. VERDUGO (2012), The Effect of the Minimum Wage on the Average Wage in France, Banque de France, Working Paper nr. 366.

CREG (2021a), Jaarlijkse monitoring van de prijzen op de elektriciteits- en aardgasmarkt voor gezinnen en kleine professionelen, Studie (F)2296, 2 december 2021.

DULIEN S., HERZOG-STEIN A., LÜBKER M., PUSCH T. en THEOBALD T. (2022) Mindestlohnerhöhung auf 12 euro beeinflusst inflation kaum, IMK Policy Brief nr. 116, januari 2022, Düsseldorf, 11 blz.

GAUTIER, E., ROUX, S., en SUAREZ-CASTILLO, M. (2019). Do Minimum Wages Make Wages More Rigid? Evidence from French Micro Data, Banque de France, Working Paper nr. 720.

GROUPE D'EXPERTS (2021), « Salaire minimum interprofessionnel de croissance », Rapport du groupe d'experts, 26 november 2021, 192 blz., beschikbaar op: <https://www.tresor.economie.gouv.fr/Articles/2018/12/21/rapportannuel-du-groupe-d-experts-smic>.

HEMMERLÉ, Y. en I. VAN SCHAİK (2021), Impact aanbodbeperkingen op de Nederlandse economie in internationaal perspectief, 13 december 2021.

NEDERLANDSCHE BANK (2021), "Economische ontwikkelingen en vooruitzichten", december 2021, nr. 22, Amsterdam.

PROJEKTGRUPPE GEMEINSCHAFTSDIAGNOSE (2021). Krise wird allmählich überwunden – Handeln an geringerem Wachstum ausrichten. Gemeinschaftsdiagnose 2-2021. Halle (Saale).

16. Bijlage 1: Bronnen en methoden

De loonkostenhandicap in 2022 is het verschil tussen de stijging van de uurloonkosten (ULK's) in België en de gemiddelde stijging in de referentielidstaten (Duitsland, Nederland, Frankrijk) in de privésector van 1996 tot 2022.

De ontwikkeling van de uurloonkosten van 1996 tot 2019 werd berekend op basis van de jaarlijkse nationale rekeningen die in 2021 werden gepubliceerd. Om de stijging van de loonkosten in 2020 te berekenen, werd evenwel uitgegaan van de driemaandelijke nationale rekeningen die werden gecorrigeerd voor kalender- en seizoenseffecten. Dit is nodig om de coherentie te garanderen met de vooruitzichten van de centrale banken en van de OESO, die op die gegevens zijn gebaseerd. Er moeten worden op gewezen dat, door de effecten van de gezondheidscrisis, de stijging van de uurloonkosten²⁵ in 2020 verschilt (in het bijzonder voor Frankrijk en Duitsland) naargelang de voor kalender- en seizoenseffecten gecorrigeerde driemaandelijke rekeningen of de jaarlijkse rekeningen (die niet zijn gecorrigeerd) worden gebruikt. Dit verschil is evenwel gecompenseerd in de stijgingsvooruitzichten van 2021 en 2022, aangezien ook deze zijn gecorrigeerd voor kalender- en seizoenseffecten.

Er werden tal van wijzigingen aangebracht in de reeksen van de nationale rekeningen. Het gaat om het wegwerken van de effecten van de taxshift 2016-2020 (zie bijlage 2), het wegwerken van de effecten van de omvorming van het CICE op de loonkostenontwikkeling in Frankrijk (zie bijlage 3) en de aanpassing van de uurloonkostenreeks in België 1996-2001 ingevolge de herziening van de nationale rekeningen met betrekking tot de raming van zwartwerk (zie bijlage 4).

Voor de stijgingspercentages van de ULK's in 2021 en 2022 baseren we ons op vooruitzichten. De bronnen voor de vooruitzichten werden gekozen volgens de methode die in 2017 werd ontwikkeld²⁶. Deze bepaalt dat het secretariaat de vooruitzichten die niet langer actueel zijn, moet verwijderen. Gelet op de periode van grote onzekerheid (zie punt 15), werden alleen de laatste beschikbare vooruitzichten gebruikt. Het gaat om de vooruitzichten van de centrale banken en van de OESO, die beide werden gepubliceerd in december 2021. De andere vooruitzichten waarop het secretariaat zich gewoonlijk baseert, werden vroeger opgesteld²⁷ en vertonen aanzienlijke verschillen, bv. wat de inflatie betreft²⁸. Deze scenario's zijn dus voorbijgestreefd door de ontwikkeling van de inflatie in de voorbije maanden.

De vooruitzichten van de OESO hebben betrekking op de economie in haar geheel, terwijl het door de wet voorgeschreven toepassingsgebied de privésector is. Om een prognose voor de privésector te maken op basis van de vooruitzichten van de OESO, werd uitgegaan van het door de centrale banken voorspelde verschil in ontwikkeling tussen de economie in haar geheel en de privésector, volgens de methodologie die door het secretariaat werd ontwikkeld²⁹.

²⁵ Er is geen verschil wat de kosten per persoon betreft. Het verschil tussen de voor kalender- en seizoenseffecten gecorrigeerde en de niet-gecorrigeerde reeks is het gevolg van de correctie van de reeks van de gewerkte uren.

²⁶ De aggregatie van de vooruitzichten met betrekking tot de uurloonkosten (CRB 2017-2358)

²⁷ Europese Commissie (11 november 2021), Federaal Planbureau (9 september 2021) voor België, Joint Economic Forecast (14 oktober 2021) voor Duitsland, Centraal Planbureau (september 2021) voor Nederland en DG Trésor (4 oktober 2021) voor Frankrijk

²⁸ Volgens de Europese Commissie zou de inflatie in de eurozone in 2022 2,2% bedragen, tegenover 2,7% volgens de OESO en 3,2% volgens de ECB. Voor België voorspelde het FPB in september een inflatie van 2,1% in 2022, tegenover 4,5% volgens de NBB in december. Voor Duitsland bedroeg de voorspelling van het JEF 2,5% in 2022, tegenover 3,6% volgens de Bundesbank. Voor Frankrijk bedroeg de voorspelling van de DG Trésor 1,5% in 2022, tegenover 2,5% volgens de Banque de France. Voor Nederland bedroeg de voorspelling 1,8% in 2022 volgens het CPB, tegenover 2,95% volgens de Nederlandsche Bank.

²⁹ Opstelling van vooruitzichten m.b.t. de uurloonkosten voor de privésector in de referentielanden (CRB 2020-0564)

Een ander kenmerk van de OESO-vooruitzichten is dat het om kosten per persoon gaat. In vooruitzichten evolueren de kosten per persoon gewoonlijk op dezelfde manier als de uurloonkosten omdat de prognosemakers de hypothese van een constante arbeidsduur hanteren. Dit is evenwel niet het geval tijdens de gezondheidscrisis omdat massaal een beroep wordt gedaan op tijdelijke werkloosheid. De tijdelijke werklozen verminderen immers hun effectief gewerkte uren, maar ze blijven in dienst. Aangezien deze maatregel massaal werd gebruikt tijdens de gezondheidscrisis, is de gemiddelde arbeidsduur gedaald in 2020. Nadien steeg hij weer naarmate de arbeidsmarkt weer normaal werd in 2021 en 2022. Kortom, de jaarlijkse ontwikkelingen van de kosten per persoon in 2020, 2021 en 2022 kunnen niet als ontwikkelingen van uurloonkosten worden beschouwd. Voor 2022 verwachten de prognosemakers dat de arbeidsmarkt weer normaal zal zijn en dat de arbeidsduur bijgevolg weer op zijn niveau van voor de gezondheidscrisis zal liggen. De stijging van de kosten per persoon in de periode 2020-2022 in haar geheel (als de stijgingscijfers in 2020, 2021 en 2022 worden gecumuleerd) zou met andere woorden niet verschillen van de stijging van de kosten per uur.

Op basis van de vooruitzichten van de centrale banken en de OESO maakt het secretariaat een statistiek met de gemiddelde ontwikkeling van de ULK's in de drie referentielidstaten. Volgens de aggregatiemethode die in 2017 werd ontwikkeld is het zo dat, als er twee bronnen overblijven, het rekenkundig gemiddelde van beide vooruitzichten wordt gemaakt. Deze berekening gebeurt voor elke van de drie referentielidstaten. Het gemiddelde van beide vooruitzichten wordt berekend op basis van de gecumuleerde stijging van 2020, 2021 en 2022 en dus niet per jaar. Aangezien de vooruitzichten van de centrale banken zijn uitgedrukt in kosten per uur en die van de OESO in kosten per persoon, zijn ze immers niet vergelijkbaar voor elk jaar afzonderlijk (zie hierboven). Om de gecumuleerde stijging van 2020, 2021 en 2022 te verkrijgen, wordt de stijging van 2020 volgens de nationale rekeningen opgeteld bij de vooruitzichten van de verschillende instellingen. Ten slotte wordt het vooruitzicht van het gemiddelde van de drie referentielidstaten berekend door weging naar bbp.

Tabel 16-1: Verwachte ontwikkeling van de uurloonkosten, gemiddeld in de drie referentielidstaten, in de privésector in de periode 2020-2022

	2020-2022
OESO kosten per persoon privésector	7,2%
CB's kosten per uur privésector	7,9%
Gemiddelde CB's en OESO	7,6%

Bronnen: berekeningen secretariaat op basis van OESO, Bundesbank, De Nederlandsche Bank, Banque de France, Destatis, CBS en INSEE

Voor België werd alleen het vooruitzicht van de NBB gebruikt. Volgens de methodologie van 2017 kunnen immers potentieel alleen de vooruitzichten worden gebruikt die het mogelijk maken de verschillende factoren achter de verwachte stijging van de ULK's (indexering, cao-verhogingen, loondrift, gewijzigde werkgeversbijdragen) te onderscheiden. De enige twee bronnen die deze analyse mogelijk maken zijn het vooruitzicht van het Federaal Planbureau van september 2021 en het vooruitzicht van de NBB van december 2021. Het vooruitzicht van het FPB werd terzijde geschoven omdat het scenario verouderd was.

Het vooruitzicht van de NBB wordt gecorrigeerd om geen rekening te houden met de loonsverhogingen die werden toegekend in het kader van de sociale akkoorden in de gezondheidszorg (zie bijlage 5).

17. Bijlage 2: Wegwerking van de effecten van de taxshift 2016-2020

De loonkostenhandicap in 2020 werd berekend zonder rekening te houden met de effecten van de maatregelen ter verlaging van de sociale werkgeversbijdragen in het kader van de taxshift 2016-2020. De wet van 1996 preciseert immers in zijn artikel 5: "Voor de berekening van de loonkostenhandicap houdt het secretariaat op het moment van die berekening geen rekening met de verminderingen van socialezekerheidsbijdragen van de taxshift 2016-2020, met inbegrip van de verschuiving van de 1 % vermindering van de bedrijfsvoorheffing naar een sociale werkgeversbijdragevermindering, maar wel met het effect van de verminderingen van de werkgeversbijdragen ten gevolge van het competitiviteitspact van 2016, met uitzondering van de loonsubsidies voor ploegen- en nachtarbeid uit het competitiviteitspact".

Op basis van een methodologie die werd opgesteld door een werkgroep die bestond uit het INR, de NBB, het FPB en de RSZ³⁰, heeft de RSZ heeft daartoe een raming van de kostprijs van de taxshift in de privésector gemaakt in termen van minder geïnde sociale werkgeversbijdragen voor de jaren 2016 tot 2020. Deze kostprijs is de geraamde kostprijs voor elk van die jaren van de taxshift 2016-2020 waarop de maatregelen uit het competitiviteitspact van 2016³¹ in mindering zijn gebracht. Door dat bedrag toe te voegen aan de loonmassa D1 die wordt gepubliceerd in de nationale rekeningen, kan de ontwikkeling van de uurloonkosten voor 2016 en de jaren daarna worden herberekend zonder rekening te houden met de effecten van de taxshift overeenkomstig de wet.

Het grootste deel van de maatregelen werd genomen in 2016 (kostprijs: 1220 miljoen euro³²) en in 2018 (700 miljoen euro). Concreet zien ze er voor de sociale basisbijdragen van de werkgevers voor de categorieën 1 en 3 uit als volgt³³: vanaf 1/4/2016 bedroeg het tarief 30% als de loonmatigingsbijdrage verschuldigd was en 22,65% als dat niet zo was; vanaf 1/1/2018 werd het tarief verlaagd tot 25% als de loonmatigingsbijdrage verschuldigd was en tot 19,88% in het andere geval. Terzelfder tijd werden de parameters van de structurele verlaging gewijzigd.

Kleinere wijzigingen van de structurele verlaging werden ook aangebracht in 2019 (kostprijs: 300 miljoen euro) en in 2021 (46 miljoen). De maatregelen van 2021 werd gefinancierd met het budget van de taxshift van 2020. Dat budget bedroeg 700 miljoen euro, maar werd gebruikt - los van de genoemde 46 miljoen in 2021 - om het fiscale deel van de taxshift te financieren.

Kortom, met uitzondering van de wijziging in 2021 (met een zeer lage kostprijs van 46 miljoen in verhouding tot de loonmassa van de privésector), werden in het kader van de taxshift geen maatregelen meer genomen na 2019. Er is dus geen correctie meer na 2019.

³⁰ Voor meer details over deze methodologie, zie "Wegwerking ex ante en ex post van de effecten van de taxshift uit de berekening van de ontwikkeling van de loonkosten" (CRB 2018-1782).

³¹ Dit pact werd nooit toegepast en de middelen die ervoor werden uitgetrokken, werden bestemd voor de financiering van de taxshift 2016-2020.

³² De kosten voor de verschillende jaren komen uit de begroting van 22/9/2015 en zijn uitgedrukt in euro's van 2016.

³³ Categorie 1: de werknemers die niet tot een van de volgende twee categorieën behoren en, vanaf het tweede kwartaal van 2016, de werknemers van de Koninklijke Muntshouwborg en het Paleis voor Schone Kunsten die werken met een arbeidsovereenkomst. Categorie 2: de werknemers van werkgevers die binnen het toepassingsgebied van de sociale Maribel vallen, met uitzondering van het paritair comité voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp en van de erkende beschutte werkplaatsen. Categorie 3: de werknemers in erkende beschutte werkplaatsen; vanaf het tweede kwartaal van 2016 wordt een onderscheid gemaakt tussen de werknemers die onderworpen zijn aan de loonmatigingsbijdrage en de werknemers voor wie die bijdrage niet geldt.

Tabel 17-1 : Wegwerking van de effecten van de taxshift uit de loonmassa D1 van de privésector in 2016 en in de jaren daarna

D1 (miljoenen euro's)	Bron	2016	2017	2018	2019
D1 voor wegwerking effecten taxshift	INR	158194	163911	169615	175918
Kosten taxshift zonder Competitiviteitspact (gecumuleerd bed	RSZ	1176	1807	2435	2773
D1 na wegwerking effecten taxshift		159370	165717	172050	178691

Groei van D1	2016	2017	2018	2019
Voor wegwerking effecten taxshift	1,5%	3,6%	3,5%	3,7%
Na wegwerking effecten taxshift	2,3%	4,0%	3,8%	3,9%

Groei van de ULK's	2016	2017	2018	2019
Voor wegwerking effecten taxshift	-0,36%	1,35%	1,50%	2,16%
Na wegwerking effecten taxshift	0,38%	1,71%	1,83%	2,30%

Noot: de berekening van de kostprijs van de taxshift zonder het Competitiviteitspact voor 2016 wordt uitvoerig belicht in de nota RSZ (2017), die voor 2017 in de nota RSZ (2018), die voor 2018 in de nota RSZ (2019) en die voor 2019 in de nota RSZ (2020).

Tabel 17-2 : Vooruitzicht m.b.t. de loonkostenhandicap rekening houdend met de effecten van de taxshift voor de jaren 2016 tot 2019

	2016	2017	2018	2019
België / Duitsland	105,8	104,3	102,7	101,3
België / Nederland	92,0	92,5	92,2	91,8
België / Frankrijk	97,1	96,0	96,4	97,0
België / Gem-3	100,7	99,6	98,9	98,4

Bronnen: berekeningen secretariaat op basis van INR, DESTATIS, CBS, INSEE en RSZ

18. Bijlage 3: Wegwerking van de effecten van de omvorming van het CICE op de loonkostenontwikkeling in Frankrijk

Het CICE (Crédit d'impôt pour la compétitivité et l'emploi) is een algemene maatregel die in 2013 werd genomen om de arbeidskosten te verlagen. De regering heeft besloten het CICE vanaf 2019 in twee fasen om te vormen tot een permanente verlaging van de sociale werkgeversbijdragen voor de lage lonen. Vanaf 1 januari 2019 worden de werkgeversbijdragen met 6 procentpunten verlaagd voor alle lonen die niet meer dan 2,5 keer het SMIC bedragen. Op 1 oktober 2019 is een tweede verlaging in werking getreden voor de lonen die minder dan 1,6 keer het SMIC bedragen. Deze bijkomende verlaging gaat tot 3,9 punten op het niveau van het SMIC³⁴.

De omvorming van het CICE heeft een impact op de ontwikkeling van de loonkostenhandicap en dus in fine op de ontwikkeling van de loonkosten in Frankrijk, welke worden meegenomen in de berekening van de maximaal beschikbare marge. Overeenkomstig het ESR 2010 werd het CICE immers tot nu toe beschouwd als een loonsubsidie (geboekt in de rubriek D.39 van de nationale boekhouding) en had het bijgevolg geen invloed op de loonkostenhandicap. De socialezekerheidsbijdragen, daarentegen, maken deel uit van de rubriek 'Beloning van werknemers' (D.1) uit de nationale rekeningen. De verlaging van de socialezekerheidsbijdragen die wordt gefinancierd door de omvorming van het CICE had dan ook tot gevolg dat de maximaal beschikbare marge voor 2019-2020 met 0,8 procentpunt daalde.

Terzelfder tijd heeft de omvorming van het CICE geen impact op de loonkosten die in aanmerking worden genomen voor de berekening van de historische loonkostenhandicap³⁵. Deze loonkosten bevatten immers ook de loonsubsidies. De vermindering van de loonsubsidies verhoogt dus dat loonkostenniveau, terwijl de bijdrageverlagingen datzelfde niveau doen dalen. Beide bewegingen compenseren elkaar.

De inaanmerkingneming van de bijdrageverlagingen als gevolg van de omvorming van het CICE voor de berekening van de maximaal beschikbare marge heeft deze laatste verkleind, terwijl de loonkosten die gelden voor de berekening van de historische loonkostenhandicap niet werden beïnvloed door de omvorming van het CICE. Die verkleining van de maximaal beschikbare marge voor 2019-2020 zou minder sterke stijgingen van de brutolonen dan in de referentielidstaten hebben meegebracht en zou bijgevolg de historische handicap hebben doen dalen.

De wetgever heeft deze situatie niet voorzien toen de wet werd opgesteld. Hij voorzag immers alleen in de correctie van de historische handicap met behulp van hetzij verhogingen van de loonsubsidies of van bijdrageverminderingen in België, hetzij de vaststelling van een kleinere maximale marge dan de maximaal beschikbare marge, hetzij door automatisch een deel van de loonkostenhandicap sinds 1996 te reserveren wanneer die laatste negatief is.

Om de geest van de wet van 1996 na te leven werd de omvorming van het CICE tot een verlaging van de werkgeversbijdragen dan ook geneutraliseerd voor de berekening van de maximaal beschikbare marge voor 2019-2020. Om deze neutralisatie een blijvend karakter te geven, moet het bedrag van het

³⁴ Voor meer details, zie punt 4.2 van het Technisch verslag 2019.

³⁵ De wet heeft de CRB de opdracht gegeven om de omvang van de historische loonkostenhandicap te bepalen. Tot op vandaag werd nog geen akkoord gevonden over een methode om de historische loonkostenhandicap te berekenen. De leden van de CRB zijn het wel eens geworden over het concept 'loonkosten' dat voor de berekening van de historische loonkostenhandicap in aanmerking moet worden genomen. Het gaat om de definitie die wordt bepaald door de wet wat de absolute loonkostenhandicap betreft. Dat wil zeggen: de loonkosten van de werknemers min de loonsubsidies, gedeeld door het aantal gewerkte uren.

CICE vanaf 2018 worden gecorrigeerd voor de loonkosten die worden gebruikt om de loonkostenhandicap te berekenen.

Concreet gezien stemmen de voor het CICE gecorrigeerde uurloonkosten (ULK's) overeen met de loonkosten (D1) verminderd met het CICE, gedeeld door het volume gewerkte uren van de werknemers (U).

$$CSH \text{ corrigé du CICE} = \frac{D1 - CICE}{H}$$

De volgende tabel, die komt uit het rapport van het Comité de suivi du CICE (France Stratégie), bevat de verwachte CICE-uitgaven in de betekenis van de nationale boekhouding die in aanmerking worden genomen in het *Projet de loi de finance 2019*. Het is dit bedrag dat wordt gebruikt om de loonkosten te corrigeren.

Tabel 18-1 : CICE-uitgaven in de betekenis van de nationale boekhouding, bedragen in miljarden euro's

	2018	2019	2020
CICE-uitgaven nationale boekhouding	22,35	21,21	2,14

Bron: INSEE

We zien dat het CICE nog werd uitgekeerd in 2019, op basis van de lonen van 2018, en dat het nadien geleidelijk verdwijnt. De CICE-rest in 2020 stemt overeen met de vorderingen die openstaan in het jaar dat volgt op de betaling van de lonen en die 3 jaar later nog opeisbaar zijn.

De volgende tabel geeft de voor het CICE gecorrigeerde en de niet-gecorrigeerde loonkostenontwikkeling weer op basis van de methode die werd gebruikt in het Technisch verslag van 2019.

Tabel 18-2 : Jaarlijkse stijging van de uurloonkosten in de privésector in Frankrijk, niet en wel gecorrigeerd voor het CICE volgens de methode van het Technisch verslag 2019

	2019	2020	2019 + 2020
Uurloonkosten niet gecorrigeerd voor het C	-0,70%	3,31%	2,59%
Uurloonkosten gecorrigeerd voor het CICE	-0,55%	5,42%	4,84%
Effect van de correctie van het CICE	0,14%	2,12%	2,20%

Noot: de correctie werd uitgevoerd op basis van de bovenstaande formule door gebruik te maken van de verwachte CICE-uitgaven uit de vorige tabel.

Bron: berekeningen secretariaat op basis van INSEE

In 2019 daalden de niet-gecorrigeerde loonkosten met 0,70% door de verlaging van de werkgeversbijdragen. De gecorrigeerde loonkosten daalden iets minder (-0,55%) omdat de CICE-uitgaven in 2019 iets lager waren dan in 2018. In 2020 stegen de gecorrigeerde loonkosten veel meer (+5,42%) dan de niet-gecorrigeerde (+3,31%) door de afschaffing van het CICE. In totaal verhoogde de correctie de gecumuleerde stijging van 2019 en 2020 met 2,20%.

Gelet op de methode die voor de berekening van de maximaal beschikbare marge wordt gebruikt om het hoofd te bieden aan de statistische problemen als gevolg van de gezondheidscrisis, werd in het Technisch verslag 2020 de volledige correctie van het CICE geconcentreerd op het jaar 2019. Er werd m.a.w. te werk gegaan alsof de afschaffing van het CICE plaatsvond in hetzelfde jaar als de verlaging van de bijdragen (2019) en niet gespreid over 2019 (het jaar van de bijdragevermindering) en 2020 (het jaar waarin het CICE werd afgeschaft).

Ter wille van de vergelijkbaarheid van de gegevens in beide verslagen (wat met name noodzakelijk is om de voorspellingsfouten te berekenen), werd dezelfde methode gevolgd in het Technisch verslag 2021.

Concreet gezien wordt de gecumuleerde correctie van 2019 en 2020 (2,20%, cf. tabel 5-2, laatste lijn) toegepast op de niet-gecorrigeerde stijging van de ULK's (-0,70%), wat resulteert in een gecorrigeerde stijging van 1,48%.

Tabel 18-1: Stijging van de loonkosten in de privésector in Frankrijk, niet en wel gecorrigeerd voor het CICE, volgens de methode van het Technisch verslag 2020

		2019
a	Uurloonkosten niet gecorrigeerd voor het CICE	-0,70%
b	Effect van de correctie van het CICE	2,20%
c=a+b	Uurloonkosten gecorrigeerd voor het CICE	1,48%

Bron: berekeningen secretariaat op basis van INSEE

19. Bijlage 4: Aanpassing van de reeks van de uurloonkosten in België 1996-2001 ingevolge de herziening van de nationale rekeningen wat de raming van zwartwerk betreft

Deze bijlage is een samenvatting van de nota CCE 2020-1665 "Adaptation de la série du coût salarial horaire en Belgique 1996-2001 suite à la révision des comptes nationaux concernant l'estimation du travail au noir", die beschikbaar is op de website van de CRB.

In overeenstemming met de definities van het Europees Systeem van Rekeningen bestaat een van de doelstellingen van de nationale boekhouding erin een volledig beeld te geven van de economische activiteit van een land en van de transacties die er in een bepaalde periode hebben plaatsgevonden. Daarom worden naast gegevens uit administratieve bronnen en statistische enquêtes ook ramingen van de niet-aangegeven activiteiten (of "activiteiten in het zwart") gemaakt om deze mee in de boekhouding op te nemen, en om zo een volledig en vergelijkbaar beeld van de economische activiteiten in de verschillende landen te krijgen.

Naar aanleiding van de vijfjaarlijkse methodologische herziening van de nationale rekeningen in 2014 had de NBB een diepgaande analyse gemaakt, die was uitgemond in de noodzaak om de raming van het zwartwerk aan te passen. De noodzaak van deze herziening werd nog versterkt door het voorbehoud dat Eurostat had geuit bij het exhaustieve karakter van de Belgische statistieken en, meer bepaald, bij de raming van de "zwarte economie" voor de bouwsector. Opgemerkt moet worden dat het voorbehoud van Eurostat betrekking had op de periode 2002-2013. Voor de berekening van het aandeel van de bijdrage van de lidstaten aan de EU-begroting in 2014 was het immers niet meer noodzakelijk de reeksen van 1995 tot 2001 te herzien, aangezien deze periode als bevroren werd beschouwd³⁶. Afgezien van de aanbevelingen van Eurostat had de NBB toen de keuze gemaakt om geen retropolatie te verrichten voor de jaren voorafgaand aan 2002, vanwege de informatie waarover ze beschikte, de investeringen in tijd en middelen die daarvoor nodig waren en het geringe effect dat dit zou hebben gehad op het niveau van het bruto binnenlands product.

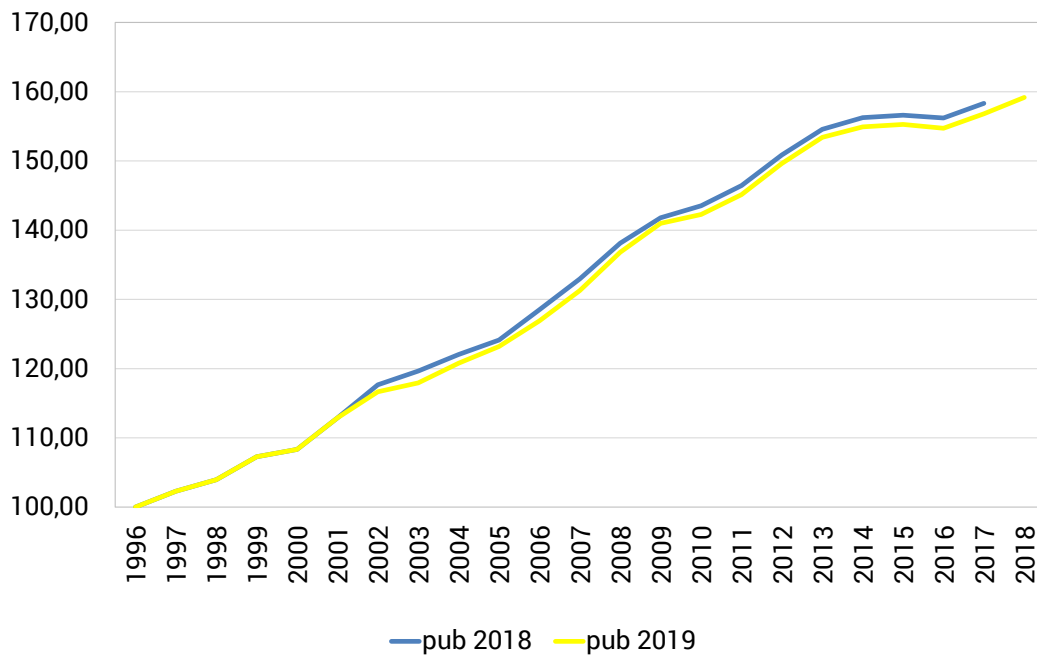
Bij de vijfjaarlijkse herziening van de nationale boekhouding in 2014 heeft de NBB daarom een nieuwe raming gemaakt van de zwarte toegevoegde waarde op het niveau van de bedrijfstakken en van het bbp sinds 2002. Hoewel de impact van de herziening van de ene tot de andere bedrijfstak verschilde, werd de zwarte economie op macro-economisch niveau opwaarts herzien. Tijdens de volgende vijfjaarlijkse herziening in 2019 werden ook de arbeidsmarktstatistieken (loonmassa, werkgelegenheid en volume gewerkte uren) op het niveau van elke bedrijfstak herzien om in overeenstemming te zijn met de nieuwe stijgingscoëfficiënten van de toegevoegde waarde die in 2014 werden geraamd. Het was dan ook ter gelegenheid van de nationale rekeningen van 2019 dat de statistische reeksen die door het secretariaat worden gebruikt voor de berekening van de loonkostenhandicap werden herzien.

De keuze voor het jaar 2002 voor de aanpassing van de zwartwerkactiviteit heeft dus geen economische rechtvaardiging op zich (geen wijziging van de wetgeving of specifieke veranderingen in de omgeving vanaf dat jaar). Deze methodologische keuze zorgde echter voor een breuk in de reeks en had een vermindering van de gecumuleerde groei van de uurloonkosten sinds 1996 tot gevolg. Samenvattend kan worden gesteld dat een opwaartse herziening van zwartwerk vanaf 2002 het niveau van de uurloonkosten in de privésector (en dus de ontwikkeling ervan sinds 1996) doet dalen. Dit vloeit voort uit de hypothese dat de loonkosten van zwartwerk overeenkomen met het nettoloon van de aangegeven arbeid (d.w.z. de loonkosten van de aangegeven arbeid verminderd met de

³⁶Het aandeel van de bijdragen van de lidstaten aan de Europese begroting is gebaseerd op het bruto nationaal inkomen, dat wordt berekend volgens de methoden van het ESR79 (voor de periode 1995-2001), het ESR95 (voor de periode 2002-2009) en het ESR2010 (na 2010).

werkgeversbijdragen, de werknemersbijdragen en de bedrijfsvoorheffing). De kosten van niet-aangegeven arbeid worden daarom verondersteld lager te zijn dan de kosten van aangegeven arbeid.

Grafiek 19-1: Gecumuleerde uurloonkostenontwikkeling in de privésector (S1-S13) in België (1996=100)

Bronnen: nationale rekeningen, berekeningen van het secretariaat

Aangezien de keuze voor het jaar 2002 als zodanig geen economische rechtvaardiging had, heeft het secretariaat van de CRB aan de NBB gevraagd om, ten behoeve van de berekening van de maximaal beschikbare marge, een methodologie te ontwikkelen waarmee ook de raming van het zwartwerk voor de periode 1996-2001 kan worden herzien. Het doel van dit verzoek was een breuk te vermijden in de historische reeksen van de ontwikkeling van de uurloonkosten sinds 1996.

Daartoe heeft de NBB het zwartwerk opnieuw geraamd voor de loonmassa D1, de werkgelegenheid in personen en de werkgelegenheid in volume gewerkte uren voor de periode 1996-2001, aan de hand van een methode die zo dicht mogelijk aanleunt bij die welke vanaf 2002 werd gebruikt. De nieuwe raming van de NBB staat in de regel 'Simulatie met constante coëfficiënten' in de onderstaande tabel.

Tabel 19-1 : Impact van de toepassing van constante ramingscoëfficiënten voor het zwartwerk voor de periode 1996-2002 op de uurloonkosten

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Uurloonkosten (ULK's) in België (€/u)							
Publicatie 2018	23,42	23,96	24,35	25,13	25,38	26,44	27,56
Publicatie 2019	23,43	23,97	24,36	25,13	25,38	26,45	27,33
Simulatie met constante coëfficiënten	23,24	23,77	24,16	24,92	25,16	26,22	27,33
Impact van de simulatie met constante coëfficiënten	-0,18	-0,19	-0,2	-0,21	-0,22	-0,23	
Groei ULK's in België (%)							
Publicatie 2018		2,30%	1,62%	3,19%	0,99%	4,20%	4,24%
Publicatie 2019		2,30%	1,62%	3,19%	0,99%	4,20%	3,35%
Simulatie met constante coëfficiënten		2,28%	1,61%	3,17%	0,97%	4,20%	4,24%
Impact van de simulatie met constante coëfficiënten (in %-punten)		-0,02	-0,01	-0,02	-0,02	0	0,89
Gecumuleerde impact van de simulatie met constante coëfficiënten (in %-punten)		-0,02	-0,03	-0,05	-0,07	-0,07	0,82

Bron: Nationale Bank van België

Wegens de hierboven uiteengezette statistische breuk gebruikt het secretariaat voor de berekening van de loonkostenhandicap dus niet de reeks van de groei van de uurloonkosten van 1996 tot 2002 zoals die in de nationale rekeningen is gepubliceerd. Tussen 1996 en 2002 gebruikt het secretariaat, net als in het Technisch verslag 2019, de door de NBB opnieuw geraamde cijfers (dus de cijfers van de regel 'Simulatie met constante coëfficiënten') om deze statistische breuk te vermijden.

20. Bijlage 5: Neutralisering van de loonakkoorden in de gezondheidszorg in de berekening van de loonkostenhandicap 2022

In 2020 en 2021 werden sociale akkoorden gesloten op federaal niveau, in het Waalse en het Vlaamse gewest alsook op het niveau van de Gemeenschappelijke gemeenschapscommissie en de Franse gemeenschapscommissie in Brussel. Deze akkoorden voorzien in structurele loonsverhogingen in de gezondheidszorg in 2021 en 2022. Een groot deel van die sector maakt deel uit van de privésector S1-S13 die voor de berekening van de loonkostenhandicap en dus ook van de maximaal beschikbare marge wordt gebruikt.

Deze verhogingen van de brutolonen en de bijhorende sociale bijdragen worden volledig gefinancierd met loonsubsidies.

Tabel 20-1 : Toegekende subsidies voor de financiering van de loonsverhogingen van de akkoorden in de gezondheidszorg in 2021 en 2022

	2021	2022
Sociaal akkoord zorgsector (Federaal)	250	500
Sociaal akkoord zorgsector (Waals Gewest)	71	107
Sociaal akkoord zorgsector (Vlaams Gewest)	376	412
Sociaal akkoord zorgsector (BHG en gemeenschapscommissies)	7,5	28,8

Bron: NBB

Het loonconcept dat voor de berekening van de maximaal beschikbare marge wordt gebruikt is de "beloning van werknemers" (post D1 van de nationale boekhouding). De subsidies die de zorginstellingen zullen krijgen, worden geboekt in post D39 van de nationale boekhouding. Ze worden dus in principe niet in aanmerking genomen in de berekening van de loonkostenhandicap en van de maximaal beschikbare marge.

Als de loonsubsidies niet worden meegerekend in de berekening van de loonkostenhandicap zullen de loonsverhogingen in de gezondheidszorg de loonkostenhandicap allicht doen toenemen in 2022. Om te vermijden dat de loonkostenhandicap stijgt, mogen de loonkosten excl. indexering in de privésector immers met niet meer dan 0,4% groeien. De loonsverhogingen in de gezondheidszorg alleen al overschrijden evenwel ruim 0,4% van de loonmassa in de privésector.

De stijging van de loonkostenhandicap in 2022 zou, via de correctieterm, tot gevolg hebben dat de maximaal beschikbare marge in 2013-2014 kleiner wordt. Daardoor zouden de uurloonkosten in de periode 2023-2024 minder snel stijgen in België dan in de referentielidstaten.

Daartegenover staat dat de historische handicap niet zou worden beïnvloed in 2022 omdat hij zowel op de beloning van de werknemers (D1) als op de loonsubsidies is gebaseerd³⁷: de stijging van de eerste zou worden gecompenseerd door de stijging van de tweede. Het feit dat de uurloonkosten in 2023-2024 minder snel zouden stijgen in België dan in de referentielidstaten zou in fine een kleinere historische handicap tot gevolg hebben in 2024.

De loonsubsidies die in het kader van de akkoorden in de gezondheidszorg werden ingevoerd hebben evenwel niet tot doel de historische handicap te corrigeren, maar wel de loonsverhogingen uit de sociale akkoorden te financieren.

Om de doelstelling van de loonsubsidies in de gezondheidszorg - de loonsverhogingen in de sector financieren en niet de historische handicap corrigeren - na te leven, moet de berekening van de maximaal beschikbare marge 2023-2024 dus ook zijn gebaseerd op de subsidies die werden ingevoerd in het kader van de loonsverhogingen 2021 en 2022 uit de sociale akkoorden in de gezondheidszorg. Op die manier wordt vermeden dat die subsidies de historische loonkostenhandicap in 2024 corrigeren. Deze correctie volgt hetzelfde principe als dat van de wegwerking van de effecten van de omzetting van het CICE op de loonkostenontwikkeling in Frankrijk (zie bijlage 3).

Tabel 20-2 : Verwachte stijging van de uurloonkosten in de privésector in België voor en na correctie voor de loonsverhogingen uit de sociale akkoorden in de gezondheidszorg

	2021	2022
ULK België privé NBB	-0,3%	4,2%
Idem gecorrigeerd voor akkoorden gezondheidszorg	-0,7%	4,1%

Bron: berekeningen secretariaat op basis van de NBB

³⁷ De wet heeft de CRB de opdracht gegeven om de omvang van de historische loonkostenhandicap te bepalen. Tot op vandaag werd nog geen akkoord gevonden over een methode om deze historische handicap te berekenen. De leden van de CRB zijn het wel eens geworden over het concept 'loonkosten' dat voor de berekening van de historische loonkostenhandicap in aanmerking moet worden genomen. Het gaat om de definitie die wordt bepaald door de wet wat de absolute loonkostenhandicap betreft. Dat wil zeggen: de loonkosten van de werknemers min de loonsubsidies, gedeeld door het aantal gewerkte uren.